

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

APRILL 1938

Nr. 4

2. AASTAKÄIK

SISU: 1. I. Rebane: Tööstustööliste palgaline puhkus. 2. Töösturite kasud ja tööliste palgad. 3. A. Renning: Tööandjate rünnak. 4. Ülemuslikust suhtumisest töölisnõukogudele. 5. A. Petrov: Eratoetuskassad. 6. O. M.: Töölisvanemad paljudes käitistes valimata. 7. Ülevaade käitiste olukorrast aastavahetusel. 8. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 9. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 10. Käitiste elu. 11. Mitmesugust. 12. I. Rebane: Nõuandenurk.

Tööstustööliste palgaline puhkus

ILMAR REBANE

Palgalise puhkuse all mõistetakse töötaja vabastamist teatud ajaks töökohustustest, ilma et sel ajal katkeks palgalepinguline vahekord. Eestis on palgalise puhkuse saamine normitud Tööstustööliste palgalise puhkeaja seadusega (RT 1934, 108, 848) ja Tööstustööliste palgalise puhkeaja andmise määrusega (RT 1935, 5, 31). Nende normide rakendamine tegelikus elus sünnitab palju arusaamatusi, tihti ei ole töölisad teadlikud oma seaduslikest õigustest jne. Sageli pöördutakse koja poole mitmesuguste küsimustega sel alal. Seepärast ei ole üleliigne küsimuse lähem vaatlemine.

Palgalist puhkust on õigustatud saada tööstustöölised tööstuslikes käitistes, kus töötab vähemalt 5 töölise ja kus maapõuevarandusi kaevandatakse, saadusi valmistatakse või ümber töötatakse. Järelikult ei ole õi-

gustatud saada palgalist puhkust ehitus-, veondus- ja kaubanduslike käitiste töölisad, vaid ainult kitsamas mõttes tööstuslike käitiste (vabrikute, tehaste) töölisad. Nimetatud käitiste töölisad on õigustatud saada palgalist puhkust ainult siis, kui need käitised töötavad vähemalt 5 töölisega, kusjuures töölisteks loetakse kõik käitise valdajaga palgalepingu vahekorras seisvad isikud, välja arvatud need, kellega palgaleping on sõlmitud kuu või pikemaajalise palga alusel. Järelikult ei ole tähtis palgalepingulise vahekorra kestus üldse, vaid palga maksimise ajaline alus (kuu- ja pikemaaja palk). Seega on õigustatud saada palgalist puhkust niihästi määramata, määratud või kindlaksmääratud töö täitmise ajaks palgatud töölisad, kui nad ei tööta kuu- või pikemaajalise palga alusel.

Nimetatud töölisel on õigustatud saama palgalist puhkust aga ainult siis, kui nad on töötanud katkestamatult vähemalt ühe aasta käitise valdaja ükskõik missuguses käitises.

Kui käitise valdajal on mitu erikäitist ja tööline töötab aasta jooksul katkestamatult mitmes neist käitistest, siis on tal ikkagi õigus saada palgalist puhkust.

Nagu öeldud, on palgalise puhkeaja saamiseks õigus ainult siis, kui tööline on vähemalt aasta katkestamatult töötanud. Töö loetakse katkestamatult kestnuks ka neil juhtumel, kui tööline on haiguse tõttu või mõnel muul mõjuval põhjusel töölt puudunud või kui ta on tööpuuduse või mõnel teisel põhjusel tekkinud tööseisaku või tööliste arvu vähenemise tõttu vallandatud, kuid kolme kuu jooksul pärast vallandamist uuesti tööle võetud. Mõjuvaid põhjusel töölt puudumine ei ole piiratud mingi tähtajaga ja mõjuvaid põhjusel töölt puudumise ajast hoolimata tekib käitise valdajal kohustus palgalise puhkuse andmiseks. Mõjuvaid põhjusi ei ole seaduses peale haiguse loendatud, seepärast tuleb mõjuvate põhjuste all mõista seesuguseid põhjusi, mis ei võimalda töölisel tööle tulla, kuigi ta oleks soovinud tööle ilmuda. Mõjuvate põhjusteta töölt puudumisel loetakse tööliste töö katkestunuks, hoolimata selle puudumise ajalisest kestusest. Arvestades asjaolu, et seadus räägib töölt puudumisest, mis eeldab teatud ajalist kestust ja et tööliste töölepingu seadus arvestab ses suhtes päevi, tuleb jõuda järeldusele, et mõjuvate põhjusteta töölt puudumisel loetakse tööliste töö katkestunuks vaid siis, kui see puudumine kestis vähemalt ühe päeva.

Küsimus on siiski teatavas mõttes vaieldav, eriti lähtudes seaduse sotsiaalpoliitilisest sihist ja otseste juhendite puudumisest. Võib kaitsta ka seisukohta, et mõjuvate põhjusteta töölt puudumisel loetakse tööliste töö katkestunuks ainult sel juhul, kui puudumine kestis 3 päeva järjest või 6 päeva kuu jooksul, s. t. aja, mis annaks käitise valdajale õiguse töölepingut ühekülgsest lõpetada.

Seni ei ole küsimus leidnud kohtulikku lahendust ja oleks soovitav vähemalt vastavas määruses küsimusse selguse muretsemine.

Küsimus selle kohta, kas tööline on tööpuudusel või tööliste arvu vähenemise tõttu vallandatud, ei ole igakord päris selge. Igatahes on tööliste kohustus tõendada, kui ta palgalist puhkust nõuab, et tema vallandamine on tingitud tööliste arvu vähenemisest või tööpuudusest. Tihti osutub see tegelikult raskeks. Teatavat abi võivad siin osutada töölistkonna asutised, kuna Tööstuslike käitiste töölistkonna asutiste seaduse järgi käitise valdaja on kohustatud töölistnõukogule teatama tööliste massilisest vallandamisest ja esitama andmeid loodetava tööjõu vajaduse kohta. Sellepärast peaks olema harilikult töölistnõukogul ülevaade tööliste ajutise vallandamise põhjustest.

Palgalise puhkeaja mõistes sisaldub kaks elementi: 1) tööliste vabastamist töökohustusest teatud ajahikuks ja 2) palgalepingulise suhte katkematust selle tagajärjel.

Tööliste vabastamine teatud ajahikuks töö kohustustest tähendab käitise valdaja kohustust anda töölistele vähemalt, mõeldavalt aga pikemaks ajaks, 7 päeva järjest kestva puhkuse. Selle puhkuse aja jooksul tööline on vaba ega viibi üldse tööandja käsutuses, ei ole, järelikult, kohustatud töötama. Puhkeajaga peab antama ühes osas. On puhkeajaga poolitatud, siis ei saa lugeda käitise valdajat oma kohustust tööliste suhtes palgalise puhkeaja andmisel täitnuks ja töölisel on õigus nõuda 1. oktoobri-le järgneval palgamaksu päeval seitsme päeva palga poolteisekordses suuruses.

Palgalepingulise suhte katkestamatus tähendab tööliste õigust saada palka töölepingus kaheksatunnilise tööpäeva eest määratud põhitöötasu ulatuses.

Küsimus selle kohta, mis on põhitöötasu, on vaieldav. Tööinspeksiooni ametkond on asunud seisukohale, et põhitöötasu all tuleb mõista seda tasu, mis töölistele on igal juhul, ka tükitöö korral, garanteeritud. See tööinspeksiooni seisukoht aga näib ole-

vat järgmistel põhjustel põhjendama-
tu. Seadus räägib, et põhitöötasu, mida
palgalisel puhkeajal makstakse, peab
olema kaheksatunnilise tööpäeva põhi-
töötasu ja sellane kokkulepe peab ole-
ma palgaraamatus (töölepingus) tähen-
datud. Ei ole kantud palgaraamatusse
kokkulepet palgalise puhkuse põhitöö-
tasu kohta 8-tunnilise tööpäeva eest, siis
ei saa ka muudest kokkulepetest, näiteks
tükitöö korral tagatud põhipalgast,
nädalapalgast ja tunnipalgast seda põ-
hitöötasu järeldada. Eriti on see sei-
sukoht põhjendatud siis, kui tükitöö
korral tagatud põhipalk on madalam
kui palk ajaühiku eest. Edasi olgu tä-
hendatud, et kui lähtuda seaduse täp-
sust tekstist, siis peab olema seesugu-
ne kokkulepe põhitöötasu kohta sel-
gesti väljendatud ja nimelt palgaraa-
matus muude teenistustingimuste laht-
ris, kuna palgaraamatus ei ole iseseis-
vat lahtrit kokkuleppe kohta põhitöö-
tasu üle ja tükitöö korral tagatud põ-
hipalk on kokkulepe hoopis teise küsi-
muse kohta. Seega ei ole kohus aga veel
selles küsimuses lahendust annud.

Kui töölepingus ei ole määra-
tud palgalise puhkuse puhuks põhi-
töötasu 8-tunnise tööpäeva eest,
siis arvestatakse puhkuse päevatasuna
eelneva kolme kuu jooksul normaal-
tööajal teenitud tasu, jagatud päevade
arvuga, mis tööline selle aja jooksul
oli tööl, arvestamata preemiaid ja pe-
rekonnaabiraha.

Kui tööline saab ka natuurata-
susid, siis tuleb need arvesse võtta
kolme kuu normaaltööaja teenistuse
arvutamisel. Seadus ei nõua, et pal-
galise puhkuse tasu oleks makstud rah-
has, sellepärast võib ka palgalise puh-
keaja kestel edasi maksta natuuratasu-
sid. Kui aga palgalise puhkeaja kes-
tel tööline ei saa edasi natuuratasusid,
siis on ta õigustatud saama vastavalt
natuuratasude rahalise väärtuse kinni-
tusametite poolt kindlaksmääratud
hindade järgi. Seega ei ole töölisel
õigus saada palgalisel puhkeajal sama-
aegselt natuuratasu ja nende natuura-
tasude rahalist väärtust, vaid käitise
valdaja valikul ainult üht neist.

Kui tööline saab palka osalt
kuupalga näol, olgugi natuuras,
ja osalt lühema aja kui kuupalga alu-

sel, siis ei võta see tööliselt õigust
saada palgalist puhkust ja mõlemad
palgad arvestatakse palgalise puhke-
aja tasus.

Tööaasta n a palgalise puhkeaja
õiguses arvestatakse aega 23. septemb-
rist kuni 23. septembrini, kusjuures
puhkeage peab antama 1. jaanuari ja
1. oktoobri vahel. Sealjuures võidakse
7-päevase palgalise puhkeaja hulka lu-
geda ka pühased ja pühapäevi. Seega
ei tarvitse palgaline puhkeage kesta
järjest 7 tööpäeva, vaid ainult 7 päeva.

Erandlikel juhtumel, kui käi-
tise valdajal tekitab raskusi 7 päeva
järjest kestva puhkuse andmine, võib
ta vabaneda sellest kohustusest nende
tööliste suhtes, kellele ta maksab tasu
kolme jõulupüha, uueaasta päeva, ise-
seisvuspäeva, suure reede ja esimese
ülestõusmise püha eest vastavale pü-
hale järgneval palgamaksmisel, va-
bastades töölisel nendeks päevadeks
töölt. Kui töölisel on õigustatud saa-
ma nende päevade eest palka mõnel
muul alusel, siis on käitise valdaja ko-
hustatud maksuma kahekordse palga.
Kui ei ole töölisel neil päevil töölt va-
bastatud, kuigi saavad kahekordse pal-
ga, siis on käitise valdaja täitmata jät-
nud oma kohustuse palgalise puhkeaja
andmise suhtes ja töölistel on õigus
nõuda 7 päeva järjest kestvat palga-
list puhkust. Palgalise puhkeaja and-
mise asemel pühade tasumisel palk ar-
vutatakse samadel alustel kui palgali-
selgi puhkeajal. Ei ole aga lubatud
maksa osaliselt pühade eest lisatasu ja
osaliselt anda palgalist puhkust, või
kui seda tehakse, on töölisel õigus nõu-
da palgalist puhkust.

Kui käitise valdaja ei ole täit-
nud palgalise puhkeaja õiguse ees-
kirju, peab ta 1. oktoobrile järgneval
palgamaksmisel maksuma poolteisekord-
selt 7 päeva palga või poolteise kord-
selt nende päevade eest, mil lisatasu
pole saadud.

Kui töösuhe katkeab, see tä-
hendab, kui tööline lahkuv või vallan-
datakse enne 1. oktoobrit, aga pärast
1. jaanuari, ja tööline on töötanud sel-
leks ajaks käitises katkestamatult vä-
hemalt ühe aasta, on ta õigustatud saa-
ma nii mitme päeva palga, kui mitme
päeva eest ta pole saanud puhkust või

kui mitme püha eest ta pole saanud lisatasu ja nimelt selle aasta arvel, millal lahkumine toimus. Ei oma tähtsust, kas tööline varemate aastate eest käitise valdajalt on puhkust saanud või mitte või missugustel põhjustel töölepingu lõppemine toimus. Selle seisukoha vastu on tihti vaieldud ja tegelikult elus on see eeskiri harva täitmist leidnud. Olgu aga tähendatud, et sellele seisukohale on Tallinna Ringkonnakohus asunud ja see seisukoht vähemasti kõigile Tallinna Ringkonnakohtu piirkonnas on kohustav. Vaevalt on arvata, et palgalise puhkuse tasu nõudmised võiksid Riigikohtusse ulatuda palgalise puhkuse tasu summade väikseuse tõttu, sest Riigikohtusse võib kaevata kassatsiooni korras vaid siis, kui nõude-summa ületab 50 krooni. Sisuliselt on see seisukoht täiesti põhjendatud, sest puhkust antakse ka osaliselt eestuleva aja eest ja töölt lahkumisel tööline järgmiselt tööandjalt ei saa ju puhkust enne aasta möödumist. See seisukoht

vastab ka seaduse tekstile, mis määrab, et tööline on õigustatud saama iga kalendriaasta eest, kui ta on aasta katkestamatult käitises töötanud, palgalist puhkust, ja tööline ei saa lahkumise tõttu ootama jääda nõude tähtaega, 1. oktoobrit.

Palgalise puhkuse tasu kujutab endast palka ja sellepärast töölise süüta väljamaksmata jäänud palgalise puhkeaja tasult on tööline õigustatud saama $\frac{1}{3}\%$ viivitusraha ööpäevas. Ka selles küsimuses on Tallinna Ringkonnakohus asunud vastavale seisukohale.

Palgalise puhkuse tasu ei kuulu teenistustasu hulka, mille järele arvestatakse haiguse ja tööõnnetuste abiraha ja pensione. Samuti ei arvestata neilt tasudelt haiguste ja tööõnnetuste kindlustuse makse.

On keeldud vähendada tööliste arvu või töötasu puhkeaja õigusest järelduvate lisakohustuste tõttu.

Töösturite kasud ja tööliste palgad

Palku tõsta ei saa, — majanduslik seisukord seda ei luba! — see on tööandja tavaline vastus tööliste palganõudmistele.

Töölised võtavad seda juttu tavaliselt liiga tõsiselt. Muidugi nad teavad, et seda ei saa võtta puhta kullana, — kuid teisel poolt nad ei taha oma nõudmistega ka liiale minna, et ettevõttele mitte kahju teha. Neil puudub tihtipeale selge ettekujutus sellest, kui suur vahemaa on tegelikult palkade ja tööstuse kandevõime vahel, kui kõrged on saaduste hinnad võrreldes töösturite kulud.

Ka töötülide lahendamise komisjoni tulevad töölised teatud lootustega, et komisjon selgitab palkade tõstmise võimalusi ja vastavas ulatuses rahuldab tööliste nõudmised. Kuidas lood tegelikult on, seda näitab komisjoni tegevus viimase Kreenholmi töötüli asjus.

Komisjoni esimene koosmis otsustas tõsta palku tükitöödel 6%, ajatöödel — meestel 8, naistel 5%.

Komisjoni teine koosmis leidis, et see palgatõstmine on liiga suur. 6% tükitöödel jättis ta küll jõusse, kuid see sundotsuse § on redigeeritud nii, et selle täitmist tööandja poolt on võimatu kontrollida. Ajapalkade lisa aga hävitati: meestöölised said 8% asemel 6% ja naistöölised 5% asemel kõigest 2%!

Sellest peaks nagu järeldama, et Kreenholmile tegi komisjoni esimene koosmis ülekohut; et „väesed tööandjad“ ei jaksa maksta oma naistöölisele 2 kr. — 2 kr. 50 senti palgalisa kuus lisaks 40—50-kroonilisele palgale.

Kuidas aga olukord tegelikult on, sellest siin mõningad andmed.

1934. a. puuvillatööstuse nettotoodang*) oli 7.113 tuh. kr. Sellest on palkadena välja makstud (ametnike palgad kaasa arvatud) 2.113 tuh. kr. — s. o. 29,7%. Üldiselt on aga teada, et puuvillatööstuse aluseks on töö, masinate osatähtsus on piiratud, eriti meie tehnilise taseme juures, nii et palkadeks võiks vabalt kulutada 70% nettotoodangust, kui mitte rohkem. Siit nähtub, et puuvillatööstus võiks tõsta palku $2\frac{1}{2}$ -kordselt.

Kuid siis oli puuvillahind praegusest palju kõrgem. Võrreldes 1934. a. keskmist ja 1938. a. veebruarihinda näeme, et puuvillahind on langenud 28%. Valmissaaduste hind on aga tõusnud vahepeal 12%.

Arvatakse, et tooraine kulu moodustab puuvillariide hinnast $\frac{2}{3}$. 1934. a. andmeil oli see kulu 47%. Palga osa hinnast oli 15,6%. Vahepeal on palku tõstetud umbes 16% võrra.

Selle põhjal võime umbkaudu arvutada, kui võrd on viimaseil aastail tõusnud töösturite kuld ja millised uued palgatõstmise võimalused on juure tulnud — lisaks senistele. Kui 1934. a. puuvillariide hinda võtta sajana, kujuneb pilt järgmiseks:

*) tooraine ja küttekulud maha arvatud.

1934. a.	
Tooraine	47
Palk	36
Muud kulud ja kasud	37
	<u>100</u>

(Need kasud, mis võisid tekkida varjatud kujul — puuvillahinna ebaõigest näitamisest, pole siin muidugi arvestatavad).

1933. a. veebruar	
Tooraine (1934. a. — 28 1/2%)	34
Palk (1934. a. + 16%)	18
Muud kulud ja kasud	60
1934. a. + 12%	<u>112</u>

Kasude juurekasv puuvillahinna languse ja riidehinna tõusu tulemusena väljendub muude kulude ja kasude tõus 37-st 60-ni. Korrutame see vahe palgasummaga:

Kasude tõus 60 — 37 = 23
Palk 1933. a. veebruaris 18

Seega ulatab kasude tõus 23% 1934. a. kaubahinnast, kuna tööstuse palgakulud — tööliste, ametnike, direktorite palgad ühes arvatud — 18%. Või teiste sõnadega: töösturid võiksid tõsta teiste palgad kahekordseks, alates direktorist ja lõpetades lihttöölisega, ja nende kasud oleksid siiski 1934. a. võrreldes

kõrgemad 5% võrra 1934. a. kaubahinnast. Kuna meie varem nägime, et juba 1934. a. oli võimalik 2½-kordne palkade tõstmine, ja kuna toorainehindade arvel varjatud kasud pole siin üldse arvestatud, siis on sellest näha, et palkade ja tööstuse kandevõime vahel on määratu kuristik. Tekstiiltöölised elavad viletsates korterites, suudavad end puudulikult toita ja siis, kui nende jõud on välja kurnatud, jäetakse nad värava taha või paremal juhul maksetakse neile paarikroonist kuupensiooni. Ja kellele on see kümnete tuhandete viletsus vajalik? Igatahes mitte rahvamajandusele, mis kannatab siseturu kitsuse, s. o. rahva ostujõu vähesuse all; samuti mitte kaubaostjale, sest seda kuristikku võib katta mõlemalt poolt hindade langetamisega ja palkade tõstmisega, ja tööstuse kasud jäävad siiski küllaldasele kõrgusele, et selle arvel teostada tööstuse tehnilist arendamist.

Kuid imestada pole siin midagi: töötülide lahendamise komisjon võimaldab ainult mõneprotsendilist palkade kohendamist. On vaja kutseühingulist organiseerimist ja on vaja ka seda, et kutseühingud pööraksid palgaprobleemile kogu oma tähelepanu.

Tööandjate rünnak

ANATOL RENNING

1.

Tööliskonna jõud on kasvamas, — selle hinnanguga lõppes meie eelmise numbri juhtkiri. Tahe oma olukorra parandamiseks, teadlikkus oma õiguste ja huvide suhtes püsib tööliskonnas vaatamata olukorra raskustele; liikmete juurevool kutseühinguisse ei ole küll nii elav kui see peaks olema, kuid kestab siiski järjekindlalt.

Kuid muu maailm ei seisa paigal, oodates, kuni tööliskond kogub jõudu. Elukalliduse tõus jätkub, ja mis puutub palkadesse, siis on vaibunud jutud reaalpalkade tõstmise vajadusest: Kreenholmi naistöölised said oma 30—50-kroonisele kuuteenistusele viimase komisjoni sundotsuse põhjal — 2% lisa ajatööl: s. o. üks kroon või koguni vähem!

Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustus, mis pidi teoks saama k. a. varakevadeks, on uuesti edasi lükatud. Samad lood on puhkeaja seadusega ja muude sotsiaalpoliitiliste küsimustega. Kõik see näitab, et väljavaated olu-

korra parandamiseks on muutumas kitsamaks.

Kuid vähe sellest. Tööliskonda ähvardab praeguse olukorra halvenemine — mitte ainult reaalpalkade, vaid ka tema õiguste osas.

Tööandjad on väga hästi teadlikud sellest, mida tähendab tööliskonna organiseerimine ja teadvuse tõus. Nad oskavad selle tähtsust hinnata paremini kui töölised ise.

Nad jälgivad suure ärevusega kutseühingute tegevust.

Ja et tööandjad oskavad organiseeruda vastukaaluks kutseühingule, seda tõendab näiteks tekstiiltöösturite ja trükistöösturite organiseerumine. Viimasel ajal ilmneb tunnusmärke, et tööandjate vasturünnak tööliskonna ja tema õiguste vastu on juba alanud. See nähtub nimelt Lutheri töölisvanema, tuntuima töölisegelase R. Koppelmani, vallandamisest. Samuti pole arvestatud töölisvanemate seaduslikke õigusi vallandamiste puhul Krulli käitises; ja sellaseid püüdeid on ilmenud väga mitmel pool.

2.

Töölisliikumise raskuspunkt Eestis on praegu töölisvanemate peal. See on loomulik ja paratamatu. Kuna kutseühingud on nõrgad, ei suuda nad enamalt jaolt pakkuda töölistele küllaldaselt tuge nende võitluses; ja kuna organiseerimist kutseühingusse tööandja hästi ei salli, siis peavad sinna juhtivale kohale minema esijoones need, kes on vallandamise vastu kaitstud, s. o. töölisvanemad. Sinna tuleb veel juure töötulide lahendamise kord, mis tõstab töölisvanemate tähtsust.

Nagu öeldud, see olukord on paratamatu. Töölisvanem on tähtsaks teguriks meie töölisliikumises; tema vastutus on kõige suurem. Kuid see ei tohi minna niikaugele, et kogu töölisliikumine näiks püsivat töölisvanema õlgadel ja töölisvanem ise — paragrahvi najal. Sest see olukord tähendaks, et kui lööb kõikuma paragrahv, siis lööb kõikuma kogu töölisliikumine.

Selles on R. Koppelmanni vallandamise põhimõtteline tähtsus. Töölisvanemate seaduses on tühik: töölisvanema volitused lõpevad aasta möödudes ka siis, kui uued valimised on pooleli. Sellest on haaratud kinni, valimiste kinnitamist on kunstlike protestidega venitatud — ja siis järgnes vallandamine. Eks näita see, et paragrahv on nõrk tugi: tal on ju alati augud sees.

Muidugi tuleb nüüd nõuda töölisvanemate seaduse parandamist ja aukude täitmist. Kuid — seda on juba nõutud, vastavad ettepanekud Töölis-koja poolt esitatud, — ja tulemusi sellel ei olnud.

Töölisvanemate jõud ei püsi ainult paragrahvi najal. Nende jõud on nende seljataguses, nende käitises, kogu tööliskonna solidaarsuses. Töölised saavad selgesti aru, et löök töölisvanema vastu — see on lõõgiks kogu tööliskonna vastu; et kui tööandjail läheb korda töölisvanemate seisukohta nõrgendada, siis tähendab see kogu tööliskonna võitluse raskenemist. Seepärast on R. Koppelmanni vallan-

damine äratanud nii laialdast tähelepanu kogu Eesti tööliskonnas. Oodatakse ja arutatakse, kas leiab riigivõim võimalusi töölisvanemate seaduse täitmise kindlustamiseks selle seaduse tõelise mõtte kohaselt, või läheb tööandjatel korda mitmesuguste võtetega hävitada selle seaduse tuuma.

Riigivõim peaks tööandjaid tõsiselt hoiatama selle mängu eest: töölisvanemate taga ei ole ainult paragrahv, vaid on tööliskond ise.

On üldtunnustatud, et tööliskond oskab oma asju ajada rahulikult, kaalutult, kehtivate seaduste alustel ja piires. Sellele teele jäi tööliskond truuks ka ebasoodsama is olukordades. Kuid oleks saatuslikuks eksituseks, kui selle asjalikkuse pärast oleks hakatud tööliskonna jõudu alahindama. Et tööliskonnas püsiks tahe seadustest kinni pidada, selleks on vajalik, et temal oleks usku, et olukorra paranemine on seaduste alusel teostatav ning et seaduste täitmine on kohuslik mitte ainult töölistele, vaid ka teistele. Kui töölisvanem, lootes seadusega tagatud kaitsele, esines kartmatult ja kindlalt tööliste õiguste valvel, siis ei tohi see kaitse puruneda vormiliste ja kunstlike võtete tõttu. Vastupidisel juhul tekib tööliskonnas pettumuse tunne, mille tagajärgi on raske ette aimata.

3.

Selles on tööliskonna võitluse raskus: iga saavutus tuleb kätte tasuks suure ja pika vaeva eest, — ja on see saavutus käes, siis tuleb teda kogu jõuga kaitsta, et see käest ära ei kao. Nii on ka töölisvanemate õigustega.

Kuid on ka ammu tuntud, et selles võitluses tööliskond kunagi ei väsi, vaid tugevneb. Ja kui tööandjad katsevad nüüd võidelda töölisvanemate seaduse vastu, peab see ergutama töölisi suuremale aktiivsusele, peab kaasa aitama selleks, et olukorra tõsidus muutuks igale töölisele selgemaks, et tööliste teadvus tõuseks. Seepärast — arenegu tööliste organiseerimine järjest suurema hooga.

Ülemuslikust suhtumisest töölisnõukogudele

Raudteevalitsuse Ehitusameti töölisnõukogudel on oma ülesannete täitmine mitmeti raskendatud. Eriti on töölisnõukogudel raske koha peal üleskerkinud küsimuste alal teostada tööliste huvide kaitset ja samuti töölisil töölisnõukogu kaudu oma õigusi taotleda, sest ühe käitise töölised asuvad laialipaisatuna mitmesaja kilomeetri ulatuses. Seega nõrgeneb kontakt töölisnõukogu ja eemalasuvate tööliste vahel ja töölisnõukogul on raskendatud kohtadel asuvast tegelikust olukorrast informatsiooni saamine ja järelevalve teostamine seaduste ja määruste täpse täitmise üle. Isikliku vähese kokkupuute kõrval sünnib töölisnõukogul sidemepidamine töölistega peamiselt kirja teel. Olemasolevat olukorda teades võimaldub kohapealset ülemusil seaduse ja määruse mõuete täitmisest mööda minna ja tööliste õigustatud huve ignoreerida. Töölisnõukogud täites oma ülesandeid, on summitud alaliselt juhtima ülemuse tähelepanu seaduste ja määruste täitmise nõudele. Sellest hargnevadki vastolud administratsiooni ja töölisnõukogu vahel. Hiljuti tekkis ühes käitises arusaamatus tööliste arstiabi ja puhkuse korralduse küsimuse üle tööandja ja töölisnõukogu vahel. Kuna need väärnähtuslikud küsimused on üldist laadi, siis töölisnõukogu jättis oma avalduses nimetamata tööliste ni-

med, keda küsimus eriti puudutas, kuid tähendas ära käitise piirkonnad, kus juhtumid on aset leidnud. Peab tähendama, et igal juhul ei ole võimalik avaldusi nimeliselt põhjendada, sest hiljem avaldatakse kaebust tõstnud töölisile valju ülemuslikku survet. Antud korral kogus tööandja küsimuse kohta materjali ja leidis, et töölisnõukogu tegeleb pisiasjadega ja sihilikult otsitud küsimustega. Seda põhjustas kohaliku ülemuse—teameistri—ettekanne tööandjale. Ettekandes oli öeldud muuseas, et töölisnõukogu kirjutavat töölisile kirju, kuid ei nõudvat seda, et töölised korralikult tööd teeksid, vaid ässitavat töölisi tööjuhtide vastu üles. Töölisnõukogu asub arvamusel, et kirjavahetus, mida töölistega peetakse, on teada vaid asjaosalisil töölisil, mitte aga ülemusil. Jutt tööliste ülesäsitamisest on täiesti alusetu, kuna töölisnõukogu reageeris vaid tööliste poolt saadetud kirjalikule avaldusele. Sellest aga peegeldub ülemuste suhtumine töölisnõukogule. Töölisnõukogu poolt astutavaid samme võetakse vaenulise äktina ülemuste vastu isiklikult, kuna töölisnõukogu ometi täidab vaid temale seadusega pealepandud ülesandeid, taotledes õigusliku olukorra jalutuseadmist ja tööliste õigustatud huvide kaitset.

Eratoetuskassad

A. PETROV

Eestis puuduvad eratoetuskassad, mille ülesandeks oleks tööliste toetamine vanaduse, invaliidisuse, tööpuuduse jne. puhul, hoolimata sellest, et meil puudub ka vastav kindlustus seaduse alusel. Tööliste kutseühinguist võiks siin ainukesena mainida trükitööliste organisatsioone. Tööandjad ei ole sealjuures kannud mingisuguseid kohustusi.

Tööliskonna omaabi puudumise põhjusteks on esmajoones meie kutseühingute lühikest aega tegutsemise võimalused. Tekkisid ju enamuses meie kutseühingud revolutsioonide, poliitiliste kirgede ja murrangute ajastul, mis pidevat kutseühingulist tegevust ei soodustanud. Seega ei saa meie kutseühinguid võrrelda välismaa kutseühingutega, kel on võimalusi olnud tegutsemiseks mitmeid aastakümneid. Juba trükitööliste ühingute tegevus, mis on vanemaid ühinguid Eestis, tõestab, et omaabi korraldamine on

võimalik pikema aja jooksul ja vabade tegutsemise võimaluste juures. Ka avaldab mõju madal palgatase omaabi korraldusele, sest omaabi on seotud suurte kuludega, mida peavad katma vastavad liikmemaksud.

Praeguses olukorras on seega küllalt põhjendatud tööliste nõudmised vastavate kindlustusseaduste kehtimapanekuks. Need nõudmised ei ole seni leidnud teostamist. Antud lubaduste kohaselt on oodata ainult vanaduse-invaliidisuse vastu kindlustamise seaduse kehtimapanekut, kuna tööpuuduse vastu kindlustamist lähemal ajal ei ole oodata.

Ka vanaduse-invaliidisuse seaduse kava kohaselt, niipalju kui on teatavaks saanud, ei ole enne 7—8 aastat oodata olukorras muudatusi. Kavatatavas seaduse eelnõus on ette nähtud minimaalse ooteajana 6 aastat, seadus, pärast väljakuulutamist, hakkab kehtima alles hiljem. Need tähtajad või-

vad seaduse lõplikul viimistlemisel ennem pikeneda kui lüheneda.

Seega võivad töölised loota selle seaduse järgi muudatusi parimal juhul alles 1945.—1946. aastail. Seniks jääb kõik endiseks.

Tööpuuduse vastu aga on ja jäävad töölised kindlustamata, olgugi et väga tõsised tunnused lasevad oletada lähemal ajal suuremat tööjõu vabanemist tööstusest.

Nähtub, et ainsaks võimaluseks töölistel oma olukorda parandada jääb omaabi korraldamine. Sellele tööle tuleb asuda, kuid selleks tuleb luua ka vastavad võimalused.

Seaduseandlikul teel on tahetud Tööliste töölepingu seaduse muutmisega anda võimalus korraldada erakassasid käitiste juures, kus töölise ja tööandja vahelisel kokkuleppel on võimaldatud vastavate maksude palgast mahaarvamine. On vaevalt oodata, et erakäitiste juure võiks tekkida suuremal arvul vastavaid kassasid, kus tööandja kokkuleppe alusel ka vastavaid kulusid kannaks, sest seni oleme sealtpoolt

kuulnud ainult kurtmisi sotsiaalsete liialduste ja maksude suuruse üle.

Neil põhjusil jäävad peamisteks omaabi korraldajateks kutseühingud oma keskorganisatsioonidega. Just siin peab riigivõim ja seaduseandlus võimaldama soodsamaid tingimusi omaabi korraldamiseks.

Kutseühinguile peab olema võimaldatud aktiivne kaasaraäkimise ja tegutsemise võimalus palgaolude korraldamisel ja kollektiivlepingute sõlmimisel. See tõstab kutseühingute tähtsust tööliskonnas, võimaldab tõhusat organiseerimistööd ja paremaid palgatingimusi töölitele, mis omakorda võimaldavad ka vastavate maksude tasumist ja kulude kandmist.

Tugeva ja tõhusa omaabi korraldamine on võimalik ainult tsentraliseeritult.

Tööliskonna omaabi on vajaline. Selle korraldajaks võivad olla tööliste kutseühingud. Kuid kutseühingud on suutelised seda täitma vaid siis, kui neile on võimaldatud iseseisvus ja palgavoitluse vabadus.

Töölisvanemad paljudes käitistes valimata

O. M.

Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 1 määrab: et „kõigis tööstuslikes käitisis, mis asutatud vähemalt kolmeks kuuks ja kus töötab vähemalt 25 töölist, asutatakse tööliskonna huvide kaitseks, nende majanduslikkude olude parandamiseks ning käitise arenemisele kaasaaitamiseks *töölis k o n n a s u t u s e d*“. Sellest ja nim. sead. järgnevaist §§-est nähtub, kui suure tähtsusega ja ulatusega ülesanded on pandud käitisis töölisvanemaile.

Ent tehes kokkuvõtteid aastavahetusel tööinspektsioonilt tööliskonna asutuste kohta käitisis saadud andmeist, näeme vähe rõõmustavat pilti: 332 44833 töölisega käitisest on töölisvanemad või -nõukogud valitud ainult 128 käitisest 29238 töölisega. Ülejäänud 204 15595 töölisega käitisis on aga vanemad valimata, seega ühtlasi tööliskonna huvid kaitsmata ja esindamata.

Tööstusharude järgi vaadeldes on vanematega ja vanemateta käitisi järgmiselt:

Kivi-, turbatööstused, mineraalide töötlemine. Töölisvanemad on valitud 8 käitisest 1220 töölisega, valimata aga 17 käitisest 1384 töölisega. Vanemate valimiseks tekitab siin teatavaid raskusi tööliste suur voolavus, samuti tööde hooajaline iseloom, näit. jäävad paljud käitised hooaja lõppedes 1—3 kuuks seisma, see aga võimaldab lahti

saada vanemaist ja teisist aktiivsemaid töölisi.

Metallitööstus. Vanemad on valitud 21 3395 töölisega käitisest; valimata 20 käitises 1246 töölisega. Siia lisandub veel suurim metallitehas — a.-s. F. Krull — kus pärast streiki töölisnõukogu täieliselt likvideeriti. Metallistid, olles küll arvuliselt teisel kohal Eesti tööliskonnas, on maha jäänud mõnest teisest tööstusharust ka kutseorganisatsiooniliselt. Näit. Tallinnas, kus on ligi 2000 metallistide perest, kuulub vaevalt 200 kutseühingusse. See kõik annab end tunda palkades, mis pole kaugeltki väärt metallistide tööd, madalad palgad on põhjustanud nii mõnegi kvalifitseeritud tööjõu lahkumise kodumaalt.

Keemiatööstuses. Vanemad on valitud 5 k. 1077 töölisega; valimata 11 k. 1267 töölisega.

Nahatööstus. Vanemad on valitud 3 k. 31 töölisega (Tartu kohta tööl. arvu suhtes andmed puuduvad), valimata 6 käitisest 304 töölisega.

Tekstiiltööstus. Vanemad on valitud 24 10458 töölisega käitisest, valimata 22 käitises 1480 töölisega. Eriti paistavad silma käitise organisatsiooni puudumisega suured linavabrikud, nagu Pärnu linavabrik 300 töölisega, Mõisaküla linavabrik 140 t. ja Viljandi linavabrik 198 t.

Saeveskid, mööblitööstus. Vanemad on valitud 11 2203 töölisega käitises, valimata 21 käitises 956 töölisega.

Paberitööstus. Vanemad on valitud 6 käitises 2064 töölisega, valimata 5 käitises 198 töölisega.

Poligraafiatööstus. Vanemad on valitud 6 käitises 308 töölisega; valimata 11 käitises 759 töölisega. Siin aitab puudust käitise esinduse järele leevendada tugev kutseorganisatsioon.

Toidu- ja maitseainetetööstuses on ka eriti suur töölisvanemateta käitiste arv, nimelt 28 k. 1569 töölisega; vanemad on valitud 16 käitises 1689 töölisega.

Pudukaupade ja kehakatete tööstus. Vanemad on valitud 5 käitises 108 töölisega, valimata 19 käitises 1242 töölisega.

Ehitusettevõtetes on vanemad valitud 8 käitises 614 t.; valimata 30 käitises 2035 t. Siin mõjub raskendavalt valimistele, nagu juba varem turbatööst. juures mainitud, tööde hooajaline iseloom ja tööliste suur voolum.

Elekter, gaas. Vanemad on valitud kõigis 7 käitises 818 töölisega.

Puhastusettevõtted. Vanematega käitisi ei ole. Vanemateta on 3 käitist 120 töölisega.

Transport, side ja kaup. käsit. ettevõtted. Vanematega 4 k. 426 töölisega, vanemateta 15 käitist 1924 töölisega.

Põlevkivitööstuses 2 käitises 1105 töölisega töölisnõukogud puuduvad, nimelt Eestimaa Õlikonsortiumis 822 töölisega ja a.-s. Port-Kunda U b ja põlevkivikaevanduses 283 töölisega. 4 käitises 4528 töölisega on nõukogud valitud.

Kõigist toodud käitistest on Tallinnas: vanematega 65 k. 15610 töölisega; vanemateta 105 k. 7332 töölisega. Ülejäänud on provintsis.

Peale mainitud võiks eriti esile tõsta, arvestades tööliste suurt arvu neis, järgmisi tööliskonna asutusteta käitisi:

Tallinnas: a.-s. „Globus“ 286 t., Lihaeksport 204 t., Rügi Viinategas 126 t., Besprosvanny ja Poeg tekst.-tööst. 134 t., Põhja Poolitööstus 143 t., „Ret“ raadioteh. 132 t., „Merkur“ nõõbitööst. 108 t. jt.

Mujal: Seileri met.-teh. Pärnus 173 t. jt. Millest on siis tingitud sellane nähtus, et nagu eespool nägime, niivõrd massiliselt on jäetud tööliskonna asutusi valimata? Kas ainult sellest, et töölisel on loitud ega oska või taha kasutada neid võimalusi, mis kehtivad seadused neile pakuvad? Kes tööliste eluga vähegi lähemalt on kokku puutunud, see ei saa konstateerida, et eesti tööline ei püüa oma huve seada jalule, kui tal on selleks ainult võimalusi. Valimiste läbiviimatuse põhjuseks nii paljudes käitistes on peamiselt tööandjate surve — vaikselt, kuid mõjuvalt antakse neile töölistele, kes hakkavad tegema eeltood vanema valimiseks, mõista, et säärase asja eest maksetakse neile pikema jututa 2 näd. palk ette ja nad võivad minna. Ametlikult on vallandamise põhjuseks muidugi „töö vähesus“ jne.

Ja nagu lähemas minevikus oleme võinud kogeda, ei avaldu see surve mitte ainult valimiste takistamises, vaid ka juba olemasolevaist töölisvan. ja -nõukogudest püütakse iga hinna eest lahti saada.

Kuid ka töölistel enestel on siin palju teha. Käitise- ja kutseorganisatsiooniga kaasikäivad paremused peaksid olema mõistetavad igale teadlikule töölisel. Töölisvanemad suudavad oma ülesandeid täita vaid siis, kui neid üksmeelselt toetab kogu käitise tööliskond.

Seega oleneb töölisvanemate valimine suurel määral tööliste endi iseteadvusest ja ühistundest ning arusaamisest, et oma olukorra parandamisele võib kaasa aidata ainult organiseeritud jõud.

Võiks siinkohal lisada, et kuna töölisvan. valimise sead. ja määrused on kaunis keerulised ja tihti valimistel tehakse vigu, mille tõttu valimised võidakse tühistada, siis oleks soovitatav, et pöördutaks valimiste läbiviimiseks asjatundliku nõu saamiseks koja poole.

Ülevaade käitiste olukorrast aastavahetusel!

Järjekordsed küsimustikud, mis koda saatis oma valijaile veebruaris, annavad ülevaate käitiste tööturu ja tööliste eneste olukorrast aastavahetusel — detsembrist veebruarini.

Laiali oli saadetud küsimustikke 256, sellest 138 töölisvanematele ja -nõukogudele ja 118 valijasmeestele. Vastuseid: töölisnõukogudelt ja -vanemalt 78 ehk 56,5%, valijasmeestelt 11 ehk 9,3%. Üldine vastamise % on 34,7. Seega käsitlevad need küsimustikud andmeid 89 käitise ja 21.407 tööliste kohta. (Sep.-nov. küsimustikud: 85 käitist ja 24.567 töölist.)

Olukord käitises: 7 vastust märgivad käitise üldise olukorra heana, 69 rahuldavana, ülejäänud 12 käitises on olukord aruande perioodil aga halvenenud, ja nimelt: 1) sei-

savad: Vylhuizen & Ko; a.-s. E. Saeveskid, Saulepis; 2) töötasid vähendatud töökoormatusega: a.-s. Siegel, a.-s. „Sirena“, a.-s. Kimberg, „Home“, a.-s. J. Johanson, J. Ratniku põllutööriistade-tööstus, a.-s. G. & H. Lellep, „Tau“, Balti Puuvillavabrik (180 t. vallandatud). Sindi tekstiilkäitises oli tulikahju tõttu ca 370 töölist vallandatud.

Palgaolud. Palgaoludes olulisi muudatusi aruande perioodil ei ole olnud. Praegu on terves reas käitises palgakõrgenduse nõudmised pooleli. Et enamiku Tallinna käitiste palgaolud on toodud käesolevas numbris teisel, siis piirdume siinkohal ülevaatega provintsi kohta. Alljärgnevas tabelis on toodud tunnipalga miinimum ja maksimum vastavate tööstusharude järgi:

Tööstusharu

Kivi-, klaasi- ja turbatööstus	22—46
Metallitööstus	18—46
Tekstiiltööstus	16—31
Keemiatööstus	28—40
Saeveskid	20—32
Mööblitööstus	18
Paberitööstus	26—28
Poligraafiatööstus	27
Jahu-, leiva- jne. tööstus	25—35
Ölle-, viina- ja karastavate jookide tööstus	28—29
Ehitusettevõtted	21—28
Elektter ja gaas	17—32
Transport ja side	22
Põlevkivitööstus . . . . . *)	25—32

*) Kaevureil 49—56 snt. tund.

Muudatusi töölise palkades (provintis), 36 käitises muudatusi ei ole olnud. Vähendatud on palku käitises: a.-s. G. ja H. Lellepis omi tükitöö tasu kärbitud reas- külvimasinailt 4 kr. tükilt. Tõstetud on palku 10 käitises: a.-s. Järvakandi tehastes 150 töölisele 1—5 snt. tunnis. Töölise üld-koosolek 3. apr. s. a. otsustas esineda uue palgakõrgenduse nõudega, Ellamaa tur- batööstuses remonditöökojas ja jõujaa- mas — 3—25%, a.-s. „Tehnikus“ 2—3 snt. tunnis, a.-s. Eesti Tullitulumonopolis 6—10%, a.-s. Koilis $\frac{1}{3}$ töölistkonnast 0,5—2 snt. tunnis, Türi paberi- ja puupapi- vabrikus töötülide lahend. komisjoni sünd- osusega 1 snt. tunnis; Pärnu linna ehi- tusosak. käitises mõnele üksikule töölisele kuni 3 snt. tunnis; Tartu Telefonivab- rikus 1—2 snt. tunnis.

Lihttöölised		Oskustöölised	
M.	N.	M.	N.
22—46	14—24	24—100	—
18—46	16,5—38	28—70	24—31
16—31	12—26	24—37	20—30
28—40	22—35	44—53	—
20—32	17—20	25—33	—
18	18	32	—
26—28	22—23	36	23—25
27	16,4	51	29
25—35	15	45	—
28—29	22	41	—
21—28	17—19	25—36	—
17—32	17—20	32—40	—
22	18	29	22
25—32	18—23	25—51	—

Töölise arvu muutusi. Aruande perioodi jooksul on Tallinna käitistes juure tulnud 690 töölise, samal ajal on lahkunud 656 töölise. Provintsis on juure tulnud 147, lah- kunud aga 1235. Seega on töölise arv Tal- linnas 38 võrra suurenenud, provintsis see- vastu aga 1008 võrra vähenenud.

Töölise lahkunute hulgas on vallandatud: Tallinnas: oskamata töötü 6, töö vähe- suse töötü 546, vastolu puhul tööandjaga 10 ja muudel põhjustel 34, kokku 596. Oma soovil lahkunud on 56.

Provintsis: Oskamata töötü 2, töö- vähesuse töötü 826, vastolu puhul tööandjaga 4 ja muudel põhjustel 34, kokku 821. Oma soovil lahkunud on 32.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Töölisevanemate koosolek Tallinnas

Tööliskoja korraldusel peeti neljapäeval, 7. aprillil, Tallinna Rahvamaja ruumes Tallinna töölisevanemate ja Tööliskoja valijameeste ning kutseühingute esindajate ühine koosolek.

Aruande Tööliskoja tegevusest esitas koja esimees J. Kurvits.

A. Offenbach kõneles tööliskonna ma- janduslikest küsimustest, puudutades tööaja lühendamise ja palkade tõstmise vajadust ning korteri küsimust.

Ta leidis, et töölise reaalteenus lähed allapoole ning et elatistase tõstmine pole saavutatav teisiti kui kutseühingute kaudu.

Kõnele järgnevatel sõnavõttudel leidis ter- ravat arvustamist töötülide lahendamise kom- isjoni tegevuse. Samuti oli koosolekul roh- kesti juttu viimaseaegseist töölisevanemate val- landamisest, näiteks Lutheris ja Krullis. Surve- abinõusid töölisevanemate vastu võetakse tar- vitusele ka mujal. Avaldati arvamist, et on tegu tööandjate ühise aktsiooniga töölise õi- guste vastu, millega käib kaasas ka töötingi- muste halvenemine nendes käitistes, tükitöö hindade muutmise teel jne.

Koosolekul ettekantud aruannete järgi olid töölised Tallinna käitistes 1. märtsil järgmised:

J. Lorupi klaasivabrik algas täie koormatusega tööd 26. veebr. s. a. ja loota on ka hooaja algamisel tellimisi tarvilisel arvul.

23. det. m. a. remondi töötü vallandatud 239 töölise võeti uuesti tööle. Praegu on töö- lise 372 (jaan./veebr. 168). Palgad: lihttööli- sed — mehed 29, naised 19; oskustöölised — mehed 70 ja naised 28 snt. tund.

Riigi Sadamatehastes on olukord töö suhtes rahuldav. Töölise 575. Palgad: lihttöölistel — meestel 25, naistel 21 snt. tun- nis; oskustöölistel — meestel umbes 42 snt. tunnis.

Märtsis vallandati 10 hoovitöölise töö puu- dusel.

A. Tõnisson & Ko metallitööstuses töötab 150 töölise. Keskmise palk: lihttööli- sel, meestel, 28 ja oskustöölisel, meestel 28,5 snt. tund. Käitise mehaanika-osakond töötab uuest aastast alates uutes ruumides. Ruumid on suured, kuid väga halva ventilatsiooniga.

Töölised on normaalsed. Ette on näha uute artiklite töösse võtmist.

A.-s. C. Siegelis töötati detsembri-veebruari jooksul töö vähesuse tõttu osalise koormatusega. Töölisi on praegu 98. Palgad: lihttöölistel, meestel, 20—30 snt. tunnis, oskustöölistel, meestel, 30—59 snt.

E T K naelavabrikus töötab 87 töölisi. Palgad: lihttöölistel — naistel 20—25, meestel 30—55 snt.; oskustöölistel — meestel 36—50 snt. tund. 1. III alates tõsteti 15 töölisel palka 2—5 snt. tunnis.

O. Saare metallitööstuses tööd jätkub. Töölisi on 67. Palgad (keskmised): lihttöölistel — m. 35, n. 18 snt.; oskustöölistel — meestel 35 snt. tund.

Töölise seas sünnitab nurinat tööruumide külmus ja mustus.

A.-s. V-d Kimbergi metallitööstuses on tööd vähe, tükitööl töötatakse 6 ja ajatööl 8 t. päevas. On oodata ühe osakonna seisajäämist ja 6—7 töölise vallandamist. Töölisi 101. Palk — lihttöölistel — meestel 25—85, naistel 24—45 snt.; oskustöölistel — meestel 40—50 snt. tunnis.

E T K Kopli metallitehases annavad hooajatööd umbes 200 inimesele teenustist kuni juunikuuni lõpuni. Praegu on töölisi 194, palgaga: lihttöölistel — naistel 25,5, meestel 32 snt.; oskustöölistel — meestel 42 snt. tund. Öpilasid 18 s. tund.

O.-ü. „Ortos“ töötab 44 töölisi palgaga keskmiselt: mehed 37 snt. ja naised 22 snt. tund. Dets.-kuu jooksul vallandati 19 naistöölist töö vähenemise tõttu.

„Home'i“ riidevärvimistööstuses töötati 15. XII 1937 — 1. II 1938 6 tundi päevas. Praegu on olukord normaalne. Töölisi on umbes 120. Palgad: lihttöölistel — meestel 26—46, naistel 18—32 snt.; oskustöölistel — meestel 45, naistel 36 snt. tund. Töölised on 20% organiseeritud. 15 naistöölistel tõsteti palka 1—3 snt. tunnis.

Keila villaketramise ja kudumise tööstuses töötab 202 töölisi palgaga: lihttöölised — mehed 20—24 snt., naised 20—21 snt.; oskustöölised — mehed 25—60, naised 22—51 snt. tunnis. Palku on tõstetud: 35 töölisel à 1 snt., 45 — à 2 snt., 10 — à 3 snt. ja 8 — à 5 snt. tunnis, kusjuures ka töölise töökoormatus on tõstetud.

O.-ü. H. Rõivas ja A. Poleschuki käitises töötas 104 töölisi palgaga: lihttöölised — mehed kr. 1.60, naised kr. 1.20 päevas ja oskustöölised — mehed kr. 4.50, naised kr. 3.— päevas. Hiljuti suleti käitis maksuraskuste tõttu ja töölised kaotasid leiva.

A.-s. Balti Puuvillas on ratsionaliseerimise ja Saksamaa tellimiste kaotsimineku tõttu vallandatud 19. II s. a. 180 töölisi, kellest 52 korruptajat on ajutiselt 1 kuuks tööle edasi jäetud. Töölisi oli 1. III 38 1439, palgaga (keskmised): lihttöölistel — mehed kr. 1.88, naised kr. 1.72 päevas; oskustöölised (tükitööga) — mehed kr. 1.94—5.51 ja naised kr. 1.98—3.30 päevas. Palgad käitise andmetel.

A.-s. Rauaniidis on töölisi 233, palgaga: mehed 34, naised 29 snt. tund. Käitise paelaosakond ja värvikoda töötavad 5 päeva nädalas ja poolijad 6 tundi päevas.

A.-s. Eesti Metsatööstuse Tallinna lauatehases töötab 126 töölisi palgaga: lihttöölised — mehed 30—50, naised 25—35 snt.; oskustöölised — mehed 50 snt. tunnis. Jaanuari- ja veebruarikuuni jooksul on uusi töölisi juure võetud 35. 1. aprillist käitis hakkas töötama 3 vahetusega senise 2 asemel. Veebruaris tõsteti laualadujaile palka 4 snt. tihumeetritil.

A.-s. A. M. Luther'is töötab 1607 töölisi. Palkade kohta tööliskoogul andmeid ei ole. Mööblisosakonnas vallandati 10 töölisi ja minnakse üle 6-t. tööpäevale.

A.-s. Põhja Paberi- ja Puupapivabrikus töötab 870 töölisi. Palgad: lihttöölistel — meestel 29—45, naistel 26 snt. tunnis; oskustöölistel — meestel 36—55 snt. Töölised on 25% organiseeritud.

A.-s. „Kaves“ on ennepühadiste välistellimiste lõppedes asunud töölise arvu vähendamisele. Töölisi on 450, palgaga — mehed 37, naised 18,9 snt. tunnis.

Kuni 2. apr. on üles öeldud 106 töölisele.

A.-s. Ginovkeris on töölisi 245. Palgad: meestel kr. 2.10, naistel kr. 1.35 päevas. Pühade-eelse töö suurenemisega on juure palgatud 25 töölisi. Šokolaadivalajate palka on tõstetud 10 s. päevas.

A.-s. Rotermannis on töölisi 185, palgaga: lihttöölised — mehed kr. 2.60, naised kr. 1.60; oskustöölised — mehed kr. 3.20 päevas.

A.-s. „Sirenas“ on töö vähenenud. Käitis töötab osakondade viisi 3—5 päeva nädalas. Töölisi on 56, palgaga: mehed kr. 2.54,4 ja naised kr. 1.72,5 päevas.

E. Taska raamatuköitmise ja peennahatöökojas töötab 36 töölisi palgaga: lihttöölised — mehed kr. 40.—, naised kr. 35.— — 45.— kuus ja oskustöölised — mehed kr. 60.— — 120.—, naised kr. 40.— — 65.— kuus. Osal töölistel on palka tõstetud kr. 5.— — 10.— kuus.

E. V. Raudtee Pealaos on 58 töölisi palgaga: mehed kr. 54—60 kuus ja 24,9 snt. tunnis.

Tallinna linna ehit.-osakonna käitistes töötab 435 töölisi palgaga: lihttöölised — mehed 30, naised 21 snt.; oskustöölised — mehed 35 snt. tund. Jaanuaris-vebruaris on 275 töölisi juure võetud.

Veeteede Valitsuse ehitusosakonnas on töölisi 56, palgaga: lihttöölised — mehed kr. 2.— ja oskustöölised — mehed kr. 2.60—3.25 päevas.

Tallinna Gaasi- ja Veevärgitööstuses on käesoleval talvel olnud rohkem tööd kui eelmistel. Töölisi on praegu 172. Palgad: lihttöölistel — meestel kr. 2.10—2.40 ja naistel kr. 2.10; oskustöölistel — meestel kr. 2.80—4.20 päevas.

Tallinna Elektri ja aamas töötab 293 töölisi. Palgad: lihttöölised — mehed kr. 2.18, naised kr. 2.06 ja oskustöölised — mehed kr. 3.46, naised kr. 2.07 päevas.

1. 12. 37 — 28. 2. 38. a. on vallandatud 58 töölisi, samal ajal on juure võetud 8 töölisi.

Tallinna telefonivõrgus on töölisi 47, palgaga: mehed kr. 2.50, naised kr. 2.—

päevas. Veebruaris on töö vähesuse tõttu 12 töölisl vallandatud.

R.d.t.-val. E.h.-ameti 6. liini ja oskonnas vallandati veebruaris krediitide puudusel ja lumeta talve tõttu alatisi päevatöölisi. Praegu on 328 töölisl, palgaga: lihttöölised — mehed 21—22 snt., naised 19—20 snt.; oskustöölised — mehed 25—33 snt. tund. Alalistest töölolistest on 55% organiseeritud.

O.-ü. „Mootoris“ töötab praegu 247 töölisl. Palgad: lihttöölised — mehed 30, naised 21 snt.; oskustöölised — mehed 30—50 snt., naised 22—28 snt. tunnis.

R. Tofer'i kalevitööstuses töötab 83 töölisl. Palgad: lihttöölistel (keskmine) — meestel 28, naistel 19,6 snt.; oskustöölistel — meestel 55 snt., naistel 29,5 snt. tund.

B. Schocher & Ko tekstiilkäitises on 79 töölisl, palgaga: mehed kr. 2.40 päevas kuni kr. 1.20. — kuus, naised kr. 1.20 päevas kuni kr. 80. — kuus.

A.-s. „Volta“ on töölisi 185. Palgad: lihttöölistel — meestel 27,6, naistel 22,8 snt.; oskustöölistel — meestel 47,6, naistel 28,1 snt. tunnis.

A.-s. E. Dvigatelis töötab 94 töölisl, palgaga: lihttöölised — mehed 25, naised 20 snt.; oskustöölised — mehed 40 snt. tunnis.

A.-s. „Ilmarises“ on töölisi 252. Palk: lihttöölistel: meestel 26, naistel 22 snt.; oskustöölistel — meestel 30—50 snt. tunnis. Käitises on praegu töötüli pooleli.

Riigi Trükikojas töötab 184 töölisl. Palk: lihttöölised — mehed kr. 68—75, naised kr. 62—68 kuus; oskustöölised — mehed 94—116, naised 90—100 kr. kuus. Organiseeritud on 1/3 töölolistest.

J. Johanson'i paberivabrikus on töölisi 242, palgaga: lihttöölised — mehed 32, naised 29 snt.; oskustöölised — mehed 42 snt. tunnis.

A.-s. „La ferme'is“ on töölisi 241. Palk: lihttöölised — mehed kr. 2.—2.60, naised kr. 1.64—2.—; oskustöölised — mehed kr. 2.60 kuni 3.50, naised kr. 2.— kuni 2.25 päevas.

Tall. Aurupesumajas on 26 töölisl. Palgad: lihttöölistel — naistel kr. 60.— kuus; oskustöölistel — mehed kr. 85—100 ja naised kr. 85—90 kuus.

Detsembris tõsteti palka umbes 6 kr. kuus, kuid 5 1/2-päevane töönädal muudeti 6-päevaseks.

Lõpuks võttis koosolek ühel häälel vastu järgmised 3 resolutsiooni:

1) Koosolek leiab, et R. Koppelmanni vallandamine A.-s. A. M. Lutheri poolt on vaenuliseks aktiks töölisvanemate õiguste vastu. Tööandjad pidagu silmas, et rahulik ja asjalik vahekord nende ja tööliste vahel eeldab vastastikust lugupidamist kehtivaist seadusist; töölised võitlevad üksmeelselt katsete vastu kunstlike võtetega hävitada nende õigusi. Ühtlasi leiab koosolek, et praegune töölisvanemate seadus ei paku küllaldast kaitset töölisvanemaile ja nende kandidaatidele, mispärast koosolek nõuab, et kiireimas korras võetaks otsustamisele ja pandaks kehtima koja juhatause poolt esitatud töölisvanemate seaduse muutmise ettepanekud.

2) Koosolek konstateerib, et mustad nimekirjad on laialt tarvitusel, nagu see on ilmnenud eriti Krullist vallandatud tööliste suhtes. Säärane majandusliku vägivalla akt äratab tõsist pahameelt kogu tööliskonna hulgas. Koosolek püstitab nõudmise, et riigivõim tõkestaks mustade nimekirjade rakendamist, kuna põhiseadusega on kindlustatud iga kodaniku õigus töösaamisele.

3) Koosolek leiab, et töötülide lahendamise komisjoni otsused ei ole kooskõlas ei tööstuse kasudega ega inimväärse elatustaseme nõudmisega. Komisjon ei saanud koguni ära hoida reaalpalka vähenemist ja viimasel ajal püüab ta üldse hoiduda töötülide arutamisest. Sellest nähtub, et praegune töötülide lahendamise kord pole end õigustanud. Seda suuremat rõhku tuleb panna kutseühingulisele organiseerimistööle.

Uusi sotsiaalseadusi

Raviasutuste määrus

asendab määrust haigemajade ja ambulatooriumide kohta. Määrus näeb ette eeskirju raviasutuste ehitusliku külje kohta, personaali kohta, ravimite valmistamise kohta, raamatupidamise kohta jne. RT, 1938, 23, 196.

Raudtee reisijate ja pagasiveo tariif nr. 189 annab kodifitseeritud kujul kõik reisijate ja pagasiveo tariifid, ka eeskirjad puhkeaja sõitude kohta, haigete veo kohta jne. Seega tuleb ka RT, 1938, 20, 179 (vt. Tööliskoja Teataja nr. 3, lk. 76), asemel käsitleda käesolevat tariifi. Sisulisi muudatusi käesolevas tariifis on vähe. RT, 1938, 28, 233.

Avalike tööstuskeskoolide tunnikava määrus RT, 1938, 34, 286.

Aktsiaseltsi „Eesti Metsatööstuse“ asutamise seaduse teostamise määrus

normib nimetatud aktsiaseltsi ametnike ja teenijate, välja arvatud tööliste, pensionikordlust. RT, 1938, 34, 290.

Sadamatööliste registreerimise korra määrus võimaldab edaspidiselt registreerida sadamatöölise ka sadama naabruses olevate omavalituste administratiivpiires vähemalt ühe aasta elanud isikuid. Edasi kaotab määrus kahe järgu töötamise load Narva sadamate kohta, kuna muus osas jääb kehtima senine kord.

RT, 1938, 34, 294.

I. R.

Tal'innas

A.-s. A. M. Lutheri käitise juhatus

on tõstnud süüdistuse ühe väliskõneleja vastu selles, et tema käitise üldkogu koosolekul kõneldes olevat kaldunud kõrvale päevakorrast RNS § 51²² põhjal. Olgu tähendatud, et siin on tegu esmakordse selletaolise juhtumiga. Nimelt on RNS ammugi katanud kehtivuse ja juhu, kui kõneleja ainest kõrvale kaldub, on vastutav koosoleku juhataja, mitte kõneleja. Sisuliselt ei ole L. Johanson ka kõneainest kõrvale kaldunud.

A.-s. Balti Puuvillast.

Käitise tööliste üldkogu koosoleku poolt 6. märtsil 1938. a. algatatud töötülile vastas käitise juhatus, et ülesseatud 20—25% palgakõrgendamise nõudmisele ei saada vastu tulla, kuna Balti Puuvillavabriku tööliste keskmine teenistus isegi ületavat teenistuse teistes käitistes. Mis puutub lisatööjõududesse eritööde puhul, nagu telgede puhastamine, koe etteandmine, kangaste puhastamine, siis olevat täiesti võimalik ilma lisajõududeta läbi tulla. Leedu „väharenenud“ tööstus ei saavat siin olla eeskujuks, kuigi varem toodi seda tööliste eeskujuks. Mis puutub lõunavaheaja ärajätmisses, siis ei saavat ka sellega nõustuda.

Kuna omavahelist kokkulepet ei saadud ja ka tööinspektori toimetuse kokkuleppele ei viinud, siis anti töötüli töötülide lahendamise komisjoni, milles käitise juhatase esindaja pooldas seda, et nende tööliste teenistus võiks olla kõrgem Kreenholmi omast 10%, kuid kokkuleppest öeldi ära. Komisjon lahendas töötüli oma sundotsusega, määrates, et kõiki tükitöö palganorme tuleb tõsta vähemalt 6% ja ajapalganorme 4—8%, nii et keskmine tõus oleks vähemalt 6%. Otsus jõustus 16. aprillil ja kehtib 31. detsembrini. Abitööjõudude (poolide kättetoojad) kohta komisjon võttis vastu vastava sooviavalduse. Muus osas jäeti tööliste nõudmised tagajärjeta. Töölinnõukogu esitas komisjoni otsuse peale protesti.

29. märtsil avastasid värvilistel töödel töötavad tööliised, et nende palku on kärbitud. Nimelt olid nende tükid pikendatud seniselt 43—45 meetrilt 55—60 m-rini, kusjuures tüki hind oli jäänud endiseks. Selle tõttu avaldati protesti käitise direktori ees, kes lubas asja lahendada, vabandades seda eksitusega.

Käitise juhatase teadaandel on käitise palgatud veel üks direktor Linquist.

Tööd käitisel praegu jätkub, kuna kudumisosakonda on uusi töölisi mõnikümend juure võetud kiiremate tellimiste täitmiseks. Tööliste üldarv on 1300 ümber.

Arvates 1. aprillist 1938. a. on käitise tööliste arstimine antud sama haigekassa kätte.

Tallinna linna ettevõtete elust.

Linna trammikäitise tööliste üldkogu teiskordne koosolek peeti 15. märtsil; nõukogu

valimisi korraldavate küsimuste ja toetusepensioni küsimuse arutamiseks.

Käitises töötavast 364 töölisest võttis koosolekust osa 129 töölist. Juhatajaks valiti E. Arusaar, protokolljaks A. Praakel. Töölinnõukogu aasta tegevuse aruandega esines A. Lauri, andes ülevaate nõukogus arutusel ja lahendusel olnud küsimuste kohta.

Toetuse ja pensioni küsimustest andis selgitava ülevaate A. Petrov.

Linnatöölised, samuti ka trammitöölised, on nõudnud, et nad arvatakse riigi- ja omavalitsuste teenijate ja riigitööliste kohta kehtiva pensioniseaduse alla. Sotsiaalminister on asunud siin eitavale seisukohale ja omavalitsuste töölised arvatakse üldise vanaduse ja invaliidsuse kindlustuse seaduse alla, mille peatseks kehtimapanekuks on antud lubadusi.

Kuid kavatsetav seadus ei lahenda lähima 6—8 aasta vältel, mis on ooteajana ette nähtud, tööprotsessist väljalangevate vanade-invaliidide küsimust. Tallinna linnavolikogu poolt 1929. a. vastuvõetud juhiste kohaselt annab linnavalitsus toetust tööjõu kaotanud alatistele linnatöölisele. Nende juhiste kohaselt pidi linn eelarve korras kandma toetusega seoses olevad kulud. Kriisiaastail vastava volikogu otsusega hakati 1932. a. 1. aprillist tööliste palgast maha arvama 2% toetuskapitalimaksu. Paar aastat tagasi vallandatud Ehitusosakonna töölised nõudsid tagasi nendelt mahaarvatud summad.

Säärast mahaarvamist ei võimaldanud Tööstusliku töö seadus.

K. a. anti dekreedina Tööliste töölepingu seadus (R. T. 5), millega võimaldatakse kokkuleppel töölisega teha vastavaid mahaarvamisi palgast.

Pärast elavaid sõnavõtte võeti ühel häälel vastu aruandja ettepanekud:

a) Toetuskassa tuleb kohaldada vastavaks T. L. S. muutmise seaduse nõudeile.

b) Kassa valitsemist osavõttu tuleb võimaldada ka tööliste esindajaile kui maksukohustusi kanda vaile.

d) Töölise omal või tööandja soovil töölt lahkumise puhul tuleb vastuvaidlemata korras tagasi maksa palgast mahaarvatud summad, kui töölisel ei ole õigust toetuse saamiseks kassa juhiste alusel.

e) Toetussummade suurus ei tohi oleneda tööliste teistest allikatest (näit. õnnetusjuhtumi, pensionikassast jne.) maksetavatest summadest.

g) Toetuse andmise juhised välja anda igale kassaosalisele.

Koosoleku poolt seati üles 19 nõukogu liikme kandidaati.

Valimiskomisjonile esitati kirjalikult veel 2 nõukogu liikme kandidaati, seega kokku üldkoosoleku poolt seatud kandidaatidega 21. Esmakordseil valimisel ei saanud ükski kandidaat seaduses nõutavat enamust, mistõttu peeti järelvalimised 7. aprillil, kus valiti töölinnõukokku Tüll, Võsu, Lauri ja Verro.

Linna käitiste töölisnõukogud esitasid ühise märgukirja linnavalitsusele seoses töölepingu seaduse muutmise seadusega. Märgukirjas avaldatud seisukohad ühtuvad täiel määral trammitöölise koosoleku kirjelduses toodud seisukohtadega.

Seletuskirjas töölisnõukogud põhjendavad oma seisukohti järgmiselt:

Töölise esindajate osavõtt kassa valitsemisest on kooskõlas omavalitsuse demokraatlike põhimõtetega.

Tööline ega ka tööandja ei saa sõlmida lepingut, mis garanteeriks lepingu kestvust kuni töölise vanaduseni või töövõime kaotamiseni. Ka ei saa linna töölt lahkunud tööline enam olla kassa liige, mispärast summade tagasimaksmine on õigustatud neile, kellele ei ole õigust toetuse saamiseks.

Ei ole ka õiglane praegune kord, kus näiteks õnnetusjuhtumi puhul kindlustusühisuse poolt maksetav pension selle saajal arvatakse toetuse summast maha.

*

Ehitus-osakonnas korjati tööliselt palgaraamatud märtsikuu alguses toetuskapitali maksu kokkuleppe sissekirjutamiseks, kuid anti tagasi arvatavasti töölisnõukogude ühise kirja tagajärjel, milles paluti enne mitte tööliselt allkirju võtta kui töölisnõukogude seisukohad ei ole otsustatud.

*

Aurupesumajas on töölisile palgaraamatuse sisse kantud ja töölise poolt alla kirjutatud järgmine tekst: „Igal palgamaksmisel arvutatakse töölise palgast maha 2% toetuskapitali heaks. Nõus ka varem teostatud mahaarvamistega samaks otstarbeks.“

Näib, et tagantjärele kokkuleppe sõlmimist mahaarvamistega nõus olemiseks, mis on kestnud 1932. a., seadus küll ei võimalda.

*

Elektrijaamas käitise 25 aasta juubeli puhul tekkis väike „lahing“ „härrede“ ja „mittehärrede“ vahel. Juubeli puhuks oli linnavalitsus lubanud vastava summa ametnike, teenijate ja töölise ühiseks koosviibimiseks. Osavõtjatele jagati välja vastavad kutsed. Selgus aga, et kõigile, kes koosseisu kohtadel töötavad, oli kutsel kirjutatud „härra“ N.N., teistele aga lihtsalt N.N. „Mittehärred“ andsid solvunult kutsed tagasi. Kutsed võeti kiiresti tagasi ja kirjutati ka „mittehärrede“ nime ette „härna“. Seega osutusid lahingu võitjaks „mittehärred“.

Kas sellega seoses või juhuslikul kokkusattumisel on nüüd esmakordselt ka kõigile trammitöölisele priisoidukaartidele kirjutatud „härna“.

*

Nahavabrik „Union“

Maakri tänaval töötab 75—80 töölisega. Täidetakse N. Vene ja siseturu tellimisi peaauslikult tallanahale.

Töölise tunnipalgad algavad 25 sendist ja ulatuvad üksikül oskustöölisel kuni 50 sendini.

Palkade tõstmist, vaatamata pidevale elukalliduse tõusule, ei ole olnud, olgugi et mõned töölised käitise juhataja poole on pöördunud selliste palvetega. Enne möödunud jõulupühi oligi kord kuulda, et uuel aastal pidavat teosti midagi ette võetama käitise juhatuselt poolt palgaolude parandamiseks. Kahjuks pole sellest midagi kuulda. Töölisvanemat ei ole. Pole ka katset tehtud valimiste toimepanekuks. Kahetsusväärne on ka see, et töölisel ei paista olevat organiseerimistahet.

Tööline.

A.-s. Eesti Destillaadi

Üldkogu koosolekul 4. aprillil s. a. kõneldes peasekretär I. Rebane tööliskonna päevaküsimusist.

Edasi koosolekul nõuti tasumata palkade maksmist hiljemalt 9. aprilliks s. a. ja eelolevate palkade õigeaegset tasumist ja palkade tõstmist lihttöölisele 5 snt. tunnis, naistöölisele 4 snt. tunnis ja tükitööl tohukoorigatele 1,5 snt. kg pealt juure. Samuti võeti koosolekul vastu rida nõudeid tervishoidliku olukorra parandamiseks käitises.

Kuduri töölise nõudeid.

Tekstiilkäitise Kuduri töölised oma viimasel üldkoosolekul nõudsid möödunud aastal kokkulepitud hindade kinnitamist ka käesoleval aastal. Töö vähesuse pärast töötatakse praegu 6 tundi päevas. Töölisvanemale nõuti kontrollraamatut ja vanemat informeeritagu uute sortide tükitööhindade määramisel.

„Toferi“ töölise üldkogu koosolekult.

A/S. Vennad Toferi töölise üldkogu koosolekul kuulati ära möödunud kalaliikumise aruanne ja seati üles töölisnõukogu kandidaadid. Koosolekul otsustati nõuda käitise juhatuselt suvepuhkust juulikuul algul ja mitmesuguste töötingimuste parandamist.

Narvas

Töölisvanemate koosolek Narvas

Laupäeval, 26. märtsil s. a., peeti Narva tekstiiltöölise ühingu ruumes Narva töölisvanemate koosolek, millest võtsid osa ka ühingu usaldusmehed.

Koosolekut juhatas V. M ö l d e r, sekretäriks oli A. R a u s.

Koosoleku päevakord oli järgmine: 1) aruanded kohtadelt, 2) seisukoha võtmine E. T. Ü. N. O. juhatusel valimises, 3) Tööliskoja esinduse loomine Narva ja 4) tekkinud küsimused.

Aruandeist selgus, et Kreenholmis töötab 2451 töölise, ratsionaliseerimise tagajärjel vallandatakse jälle 1. aprilliks 17 kuduajat ja on oodata veel vallandamisi. Kreenholmi töölised leiavad, et töötülde lahendamise komisjoni otsuste tagajärjel on töölise majanduslik olukord halvenenud ja töölised on jäänud äärmiselt viletsasse olukorda. Tulevikus tuleb töölise palkade parandamiseks otsida teisi teid.

Linakäitises töötab 1312 töölise. Kalevikäitises töötab 578 töölise. Kalevikäitise töölisel

on praegu ettevõtjaga palgalisa asjus läbirääkimised. Juhul, kui läbirääkimised tulemusi ei anna, algab lähemal ajal kalevikäitises töötüli.

A.-s. „Vill“i käitises töötab 157 töölisi. Töölised nõuavad palgalisa 7 ja 4 senti tunnis. Kokkulepet ei saavutatud ja asi läheb töötülide lahendamise komisjoni arutamisele.

2. p.-p. otsustatakse juhatus valida 15-liikmeline ja revisjonikomisjon 5-liikmeline.

Töölisvanemad leiavad vajalike olevat Tööliskoja esinduse loomist Narva.

Tekkinud küsimused keeldi prefekti poolt ära.

Narva Linavabrikust.

Teatavasti 16. märtsist s. a. töötülide lahendamise komisjoni otsusega tõsteti Narva Linavabriku tööliste palku 3½% võrra, nõutud 7 senti asemel tunnis. Komisjoni otsuses oli käitise juhatusle jäetud võimalus oma aruandmise järgi läbi viia palkade tõstmist, kusjuures tööliskoogul polnud õigust suuremat kaasa rääkida, küll aga võis ta avaldada oma arvamist. Siinjuures peab märkima, et töölise üldkogu koosoleku otsus oli ühtlane: kõigil töölisel tõusku palk ühevõrra. Töötülide lahendamise komisjoni otsus võimaldas vabrikuvallitsusel seda teha hoopis vastupidi. Nii tõsteti osal töölisel palku 3½—4 senti tunnis, kuna suurem enamus peaaegu üldse midagi ei saanud. Päris keeruliselt sündis palkade kõrgendamine tükitöölisile, eriti kangruile. Need töötab vabrikus üle 400. Tükitöölisile arvati teatav % riide markide peale juure, Et aga praegusel ajal riide markide tõõtamine pole kunagi stabiilne, vaid üks on hinnatud kõrgemalt, teine madalamalt ja hind üha kõigub, siis ei tea tööline kunagi täpselt oma palgatõusu.

Väga kavalalt kasutas käitise juhatus seda momenti ja viis ka 1937. a. ümberhinnatud natuura, mis oli 3½ senti tunni kohta, tükitööde arvesse. Seni makseti seda eraldi palgaraamatus näidatuna. Töölised sellest teada saades leidsid, et see on neile vastuvõtmatu, ja avaldasid suurt rahulolematust. Nii rünnati tööliskoogu mitu päeva järjest ja nõuti aruandmist asja kohta.

Teisipäeval, 4. skp., oli töölise nõudel kohale kutsutud jaoskonna tööinspektor, kes pidi asja selgitama. Asja järele kuulates tööinspektor teatas töölise delegaatidele, et käitise juhatus ei loobu oma kavatsusest.

Vaatleja.

Viljandis

Töölisegelaste tagakiusamine Viljandis.

Viljandi on omapäraseks linnaks selle poolt, et siinsed tööandjad ei taha aru saada tööliskonna asutuste seadusest. Viljandis on 8 käitist, mis kuuluvad tööliskonna asutuste seaduse alla: 1) a.-s. Linavabrik, 2) linna ehitustööstuslik käitis, 3) tulitikuvabrik, 4) a.-s. Leihbergi jahuveski, 5) Ungern-Sternbergi autoparanduse töökoda, 6) veinivabrik „Alko“, 7) Hoffi nahatööstus ja 8) Lutsu sae- ja jahu-

veski. Valitud on tööliskoogu linna ehitustööstuslikus käitises ja töölisvanemad tikuvabrikus ja Lutsu sae- ja jahuveskis. 5 käitises on nad valimata, eriti just tööandjate vastuseismise tõttu. Ka seal, kus nad ongi valitud, püütakse neist, kui võimalik, vabandada. Eriliseks käitiseks on a.-s. Linavabrik, kus töötab ümarguselt 200 töölisi. Seal püütakse igasugune algatus tööliskonna asutuste ellukutsumiseks ära hoida. Hiljuti, kui tehti vabrikule remonti pärast tulikahju, olid ka kuidagi remonttöödele pääsnud end. töölisühingu esimees P. Puis ja töötute tegelane L. Post. Paari päeva pärast, kui nad dir. Laamanile silma puutusid, kutsuti nad kontorisse ja makseti neile lõpparve, ilma et neile oleks vallandamise põhjusest seletust antud. Ometi olid Puis ja Post oma erialal (puutöö) tublid töömehed. Üldiselt on linavabrikus palgad äärmiselt odavad ja töölised sooviksid palkade tõstmist. Sageli on ka üksikult palgatõstmise nõue esitatud. Üksikult ei suudeta olukorda parandada ja see on ka vabriku direktoreile selge. Umbes sama lugu kordus ka Viljandi linna ehitustööstuslikus käitises, kus talve tulekuga töö jäi osaliselt seisma ilmastiku olude tõttu. Eeskätt anti tööliskoogu liikmeile teada, et neid enam ei vajata, olgugi, et samalaadsetele töödele jäid teised töölised edasi. Teatavasti esimese nõukogu kõigil töölisel huvide kaitseks ja nii mõnigi asi laheneb (palganõue, töolistega viisakalt käitumine jne.) töölise kasuks. Imelikuna paistab siin aga asjaolu, et just omavalitsuse tegelased ei taha seadust tunnustada.

Tööliskoogu (E. Heinlaid, J. Viirak ja H. Tamm) esitas selles asjas protesti 8. jsk. tööinspektorile käitise tööliskonna asutuste seaduse § 39 p. p. 4 ja 5 rikkumise kohta. Tööinspektor pärast poolte ülekuulamist leidis protesti olevat õigustatud, tegi selle teatavaks käitise vastutavale juhatajale ning soovitas töölt vallandatud tööliskoogu liikmeid tööle võtta — tööde hooaja algul. K. a. märtsikuu keskpaigas võeti juba uusi töölisi linna ehitustöödele, kuid vallandatud tööliskoogu liikmeid siiski esialgu tööle ei paigutatud ja nõukogu esimehe kohta öelnud ehituskümnik, et ta mingi või riigikohtuni, kuid tööle ei saa.

Tööliskoogu jäi esialgu äraootavale seisukohale. Kui linna ehitusosakond siiski ei taha tunnustada tööliskonna asutuste seadust, siis ei jää muud üle kui asjale anda kõik kohtu korras.

Viljandi kutseühingute ja Tööliskoja tegelased on kibedasti ametis eeltöödega selleks, et kõigis Viljandi käitises valitaks töölisvanemad ja töölise ning tööandjate vahel seataks jalule normaalne olukord.

H.

Sindis

A/s. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonna töötülist.

A/S. „Kreenbalti“ osakonna töölise teisikordne üldkogu koosolek peeti 27. veebruaril, kus oli põnevaimaks päevaküsimuseks palganõudmine 25% ulatuses. Nagu eelmisest „T. Teataja“ numbrist teada, ei nõustunud

käitise juhatus palka tõstma. Töölisnõukogu, käies töötülide lahendamise komisjoni koosolekul, ei saavutanud käitise juhatuslega kokkulepet. Töötülide lahendamise komisjon jättis töölitele vabad käed. Enne palganõudmist käitise juhatuselt poolt teatati nõukogule, et tööd jätkub umbes neljaks kuuks. Kui aga algas palganõudmine, siis hakati kaebama töö vähesuse üle ja juba töötülide lahendamise komisjoni otsuse ajaks teatati 30 töölisele töölepingu lõpetamine ette ning nende lahtisaamine pidi toimuma 9. aprillil. Ka on veel liikumas jutud uutest vallandamistest.

Sindi tekstiilkäitise tööliste olukorrast.

Tulikahju tagajärjel on praegu kaleviosa-konna töölisi töötava umbes 125 ümber. Käitise juhatusel andmeid ei ole osakonna täit tööle rakendamist loota enne juuni lõppu või juulikuud. Tööta töölised on väga raskest seisukorras. Töölised palusid sotsiaalministrilt teoste määramist alevivalitsuse kaudu, nimelt oleks alevivalitsus muretsenud töötule tööd. Nagu kuuleme, on nüüd selleks otstarbeks määratud Kr. 2000.—.

Sindi töölised ootavad pikisilmi vanaduse, invaliidsuse ja järelejäänute kindlustamist. See pidi kehtima hakkama aasta esimesel veerandil. Teiseks valusaks ajaks on töötute arvu kiire kasvamine tekstiiltööstuses. Selle vältimiseks peaks üle mindama 40-tunnisele tööpäevale nädala töötasu vähendamata ja lõpetatama poola tööliste sissetoomine. Ka palgalise puhkeaja pikendamise venimine on Sindi tööliskonnas esile kutsunud kibedust. Sindi töölised jäävad lootma eelmainitud olude paremat ja õiglasemat lahendust. Tööline.

Raudteelt

Ümberpaigutuse toetusrahade maksmisest.

Raudteel maksetakse tavaliselt kuutöölise ümberpaigutamisel käitise ühest piirkonnast teise ümberpaigutamise seoses olevate kulutuste katteks ühekordse toetusena rahalist tasu keskmiselt poole kuupalga suuruses. Tähen-datud rahalist toetust maksetakse vaid juhul, kui ümberpaigutus sünnib teenistuse huvides, kusjuures asjaosalise töölise kirjalik nõusolek igal juhul on tarviline ümberpaigutamise teostamiseks. Ümberpaigutustel esinevad ka juhtumid, kus tööline paigutatakse teise töökohta administratsiooni algatusel ja selle juures puudub töölise enda huvi ja tahe ümberpaigutamiseks. Sellaseid ümberpaigutusi motiveeritakse ülemuse poolt paigutustena teenistuse huvides ja töölise enda nõusolekul, sest nõusoleku ümberpaigutamiseks on tööline sunnitud andma administratsiooni nõudel, kuna vastasel korral ähvardab teda teenistuslepingu lõpetamine. Ka eeltähen-datud iseloomuga paigutamistel on töölised pöördunud raudteevalitsuse poole avaldusega neile paigutuse kuludeks ühekordse toetuse maksmiseks, mille maksmisest on enamal jaol aga keeldunud. Hiljuti oli ühes käitises jällegi üks sääranne juhtum, kus tööline oli sunnitud täiesti vastu oma tahtmist asuma uuele teenistuskohale linnast maale. Paigutuse toetusraha maksmise küsimus anti

töölisnõukogu lahendada ja viimane pöördus raudteevalitsuse poole üldise selgituse saamiseks. Raudteevalitsuse poolt leiti, et kui tööline oma käitumisega annab põhjust enda ümberpaigutamiseks, siis ei ole tegemist paigutamise-ga teenistuse huvides, vaid tööli-se enese huvides, kuna talle, kellele endisel kohal teenimine osutub võimatuks, on antud seega võimalus raudteel edasi teenida teises kohas ja teises ametis. Edasi seletatakse, et ei saavat õigeks pidada asjaolu, et töölise poolt tekitatud põhjuste pärast, mis ei ole seotud teenistuse huvidega, ettevõtetud paigutamise puhul töölisele tasu maksmise näol riigile tehakse asjata kulusid. Seepärast ei peeta võimalikuks tasumaksmisi sellaste paigutamiste puhul. Kuna üldtähen-datud laadilisi juhtumeid ja küsimusi sageli mitmel pool raudteel üles kerkib, siis võetagu asjaosaliste töölise poolt teatavaks raudteevalitsuse seisukoht selles küsimuses. Lõppeks olgu märgitud, et on teada varemast ajast juhtumeid, kus kõrgemate teenijate suhtes on tähen-datud juhtumeid tehtud erandeid ja neile on paigutuse toetusraha siiski maksetud. Tahak-sime loota, et seda enam ei kordu ja et seega uued arusaamatused edaspidi välditakse.

Raudtee 3. liinijaoskonna koosolek

toimus Narvas 20. märtsil s. a. Kõneles pea-sekretär I. Rebane tööliskonna päevaküsi-mustest. Seati üles uued töölisnõukogu liik-me kandidaadid eesotsas senise nõukogu esi-mehe E. Pärlega. Koosolek oli väga arvukas ja peeti Narva „Võitlejas“. Koosolekul nõuti töö- ja teenistustingimuste parandamist.

Järvakandis

Järvakandi Tehaste

töölise üldkogu koosolek toimus 3. aprillil s. a. kohapealses Rahvamajas.

Võrdlemisi kitsad Rahvamaja ruumid olid äärmise võimaluseni inimesi täis kiilunud. Koos oli 255 inimest (kvoorumilehe järele, paljud pidid aga välja jääma, kuna koosolekule pääsuleks ei olnud ruumipuudusel mingit võimalust.

Koosoleku juhatajaks valiti H. Madisson ja protokollijaks E. Meresmaa.

Instr. Isküll pikemas kõnes selgitas töö-liskonna üldist olukorda ja taotlusi, näidates, kuivõrd tähtis on töölise isetegevus ja enesearendamine majanduslikul ja kultuurilisel alal.

Kõne lõppedes avaldati sellele elavat poolehoidu.

Töölisnõukogu liige M. Paas käsitles palgaolusid ja andis ülevaate käitise olukorrast tehaste juhatuselt saadud informatsiooni alusel.

Käitises on ühendatud klaasitööstus, met-satööstus, kastitööstus ja abikäitised, nagu jõujaam, remonditöökojad jne. Neist klaasi-tööstus töötab täie koormatusega ja tooteil on ka turgu, kuna metsa- ja kastitööstuste tege-vus on tunduvalt pidurdatud turu nappuse tõttu. Abikäitiste tegevus on sõltuvalt eel-

mistest tagasihoidlik. Palgad on väga erinevad, olenedes töö iseloomust. Väga madala palga saajate kõrval on ka neid, kes teenivad rahuldavalt. Süsteem võimaldab paremat teenistust eesttöetajale, mis sunnib teisi pingutama hoopis madalama tasu eest.

Palkade väljaarvestuse alal kehtib väga keeruline moodus, mis on kombineeritud aja- ja tükitöö alusel. Ajatööna on garanteeritud põhitunnipalk meestele 22—45 senti ja naistele 15—25 senti, millele lisanduvad n.-n. tasuta tunnind olevalt töö produktiivsusest.

Läbirääkimisel rõhutati elavalt palgaolude korraldamise ja töstmise vajadust ja tehti selleks mitmeid ettepanekuid. Lõpuks võeti pea-aegu ühel häälel vastu ettepanek, millega nõuti 5 snt. tunnis juure kõigile töölisele, kusjuures palga alamäär meestel ei tohiks olla alla 25 senti ja naistel alla 18 senti tunnis. Edasi nõuti, et pandaks kehtima kindlad tükitöö normid vähemalt 1 aastaks ja kaotataks proovinnormid 1 kuu jooksul.

Töölisnõukogu volitati alustama läbirääkimisi tehaste juhatusesega ja tarbe korral algatama kehtiva korra alusel töötüli.

Eeltoodud nõudmistes järeleandmisi töölisnõukogu teha ei lubatud.

Telkkinud küsimuste all võeti vastu rida sooviaivaldusi tehaste juhatusesle esitamiseks:

1. et tehased võimaldaksid töölisele või vähemalt nende lastele tasuta sauna;

2. et ehitataks avaram rahvamaja, kuhu koosolekute puhul oleks kõigile töölisele võimalik sissepääs;

3. et Eidapere töölise elamute ümbruskonna korrashoiu huvides võimaldataks materjali aedade tegemiseks aiamaade ümber ja et samal otstarbel paigutataks ümbruskonda prahikastid;

4. et Eidapere-Järvakandi rongi, millega töölisi tehastesse ja tagasi sõidutatakse, peatuskohad kindlaks määrataks ja kinni peetaks ka sõiduplaanist;

5. et tehaste söögimajas seataks sisse kindel korraldus korra ja hindade asjus, milles saaks kaasa rääkida ka töölise esindaja;

6. et kastitehases korraldataks töölisele riitehoiuruum, kus oleks võimalik hoida ka lõualeiba;

7. et töölisele tehaste poolt kasutamiseks üüritud korterid remonteeritaks elamiskõlvuliseks ja et seataks korda kaevud. Seni on korterid olukorras, kus puudub kaitse tuule ja lume eest, ja vesi kaevudes sisaldab lisandeid, mis teeb ta tarvitamiskõlbmatuks.

Koosoleku tagatipuna on selgunud õige omapärane ja samavõrra ainulaadne asjaolu. Nimelt on Järvakandi tehaste juhatus saatnud 2. jsk. tööinspektorile protestkirja, milles palutakse koosoleku otsust palganõudmise asjus tühistada põhjusel, et otsus olevat tehtud instruktor H. Iskülli mõjutusel. Ühtlasi palutakse vastutusele võtta koosoleku juhataja H. Madisson ja Isküll T. K. T. A. S. eeskirjade rikkumise pärast R. N. S. § 51²¹ põhjal, mis nägi ette karistuse arestiga mitte üle kahe nädala või rahaträhviga mitte üle viiekümne krooni.

Sel puhul olgu lisatud, et töölisnõukogu on omalt poolt saatnud vastulause tööinspektorile, kus ta kinnitab, et H. Isküll tühistada palutava otsuse tegemise puhul üldse sõna ei võtnud, vaid hiljem, kui otsus juba oli tehtud, selgitas töötülide telkkimise ja lahendamise korda. Selle tõttu H. Isküll kuidagi ei saanud mõjutada otsuse tegemist ja pole ka usutav, et koosolijad ise ei oleks teadnud, mida nõuda ja otsustada. Asi puutus ju nendesse.

Seda esiteks, kuid teiseks olgu tähendatud, et kehtivas kriminaalseadustikus puudub sellane paragraaf, mille alusel Järvakandi tehaste juhatus oma protestikirjas H. Madissoni ja H. Iskülli palub võtta vastutusele.

On huvitav märkida, et a.-s. „Järvakandi tehaste“ üheks direktoriks on töölisliikumise tuntud „tegelane“ A. Oinas.

Mitmesugust

Töötüli

A/S. „Kreenbalti“ kirjukudumise osakonna töötüli komisjon leidis, et tal on võimatu lahendada töötüli nii, et komisjoni liikmete enamus oleks veendunud otsuse õigluses ja otsustas asjatoimetuse lõpetada. Sotsiaalminister ei kasutanud töötülide lahendamise seaduses temale jäetud õigust, töötüli uuesti komisjoni andmiseks. Seega jäi töölisele streigivabadus.

Olgu tähendatud, et sel ajal oli Sindis, kus käitis asub, ligi 400 tekstiiltöölise tulikahju tõttu töötä. Missugused võimalused selles olukorras on streikimiseks, peaks olema selge.

Kreenholm

töötüli protestide tõttu küsimus läks lahendamisele töötülide lahendamise komisjoni teises

koosseisus. Esmakordselt töötülide lahendamise komisjoni ajaloos komisjoni teiskordne koosseis otsustas komisjoni esimese koosseisu otsust kärpida.

Komisjoni otsusega korraldatakse 15. märtsil 1938 kehtivad tükitöö tariifid nii, et töötasu tükitöö eest tõuseks kogusummas vähemalt 6%. 15. märtsil 1938. a. kehtivaid ajapalganorme tõstetakse meestöölisel vähemalt 6% ja naistöölisel 2% võrra. Juhul, kui uute palganormides tekkida võiv murdarv on 0,25—0,74 senti, loetakse see 0,50 sendiks, murdarv 0,75 senti või üle selle loetakse terveks sendiks, kuna murdarvu 0,01—0,24 senti arvesse ei võeta.

Ratsionaliseerimise korral, kui see puudutab telgede arvu suurendamist töölise kohta, võib käitise juhatus tükitöö tariife alandada,

kuid nii, et tööline teeniks vähemalt 7% rohkem, võrreldes ratsionaliseerimisele cel-neva kuu keskmiist teenistust.

Otsus jõustus 1. aprillist 1938. a. ja kehtib kuni 31. detsembrini 1938. a.

O. Saare

töötülis kokkulepe ei õnnestunud.

Sundotsusega komisjon otsustas juhtudel, kui tükitöö hinnad on määratud esmakordselt, tagada töölistele iga üksiku tükitöö puhul sama palk, mis tööline saaks, kui ta teeks aja-tööd.

1. mäntsil 1938. a. kehtivad tükitöö tariifid korraldatakse ümber nii, et töötasu tükitöö eest kogusummas tõuseks vähemalt 8%. Käi-tise juhataste poolt komisjonile esitatud põhi-palkade individuaalsed tõstmised jäävad jõesse.

Minimaalpalgakadeks määratakse:

a) mees-ostkustöölistele — ostkustunnistuse või 3-a. praktikaga 30 snt. tunnis;

b) teistele meestöölistele 25 snt. tunnis;

c) naistöolistele niklereis või kroomimise juures 3-a. praktikaga 25 snt. tunnis;

a) teistele naistöolistele 21 snt. tunnis;

e) õpilased kuni 18. a. vanuseni kokku-leppel.

Otsus jõustus 1. aprillil 1938. a. ja kehtib üks aasta.

Mõlemad pooled esitasid komisjoni otsu-sele protesti. Minister jättis protestid taga-järjeta ja kinnitas otsuse.

Küttejõu

töötülis komisjon otsustas, kuna siingi kokku-lepe ei toimunud, tõsta kõigile töökoja tunni-ja päevatöölistele ja kuupalgalistele töötasusid 5% võrra, öövahtidele 5 kr. kuus ja naistele-ajatöölistele põhipalka 8% võrra, määrates minimaalpalgaks 20 snt. tunnis.

Otsus jõustus 1. aprillist 1938. a. ja kehtib kuni 31. detsembrini 1938. a.

Komisjoni otsus haarab väga väikest arvu töölisi. Tööliste protestid minister jättis tä-hele panemata ja kinnitas otsuse.

Balti Puuvilla

töötüli käiku vt. „Käitiste elu“ all vastavas kirjelduses.

Otsusele esitasid mõlemad pooled protesti, mis seni veel lahendamata.

A/S. „Villa“

töötülis kokkulepe ei toimunud. Töölised nõudsid palkade tõstmist töölistele, kes teenivad alla 25 sendi tunnis, 7 senti, ja neile, kes teenivad üle 25 sendi tunnis, 4 senti tun-nis.

Tööinspektori juures tööandja pakkus 3%-list palgatõstmist, millega töölised polnud nõus. Töötülide lahendamise komisjonis töö-andja tõstis oma pakkumise 5%-le, töölised vähendasid oma nõudmisi 5 ja 3 sendile tunnis.

Et kokkulepe ei toimunud, komisjon tegi sundotsuse, millega korraldatakse ümber pal-gad nii, et palgad tõuseksid vähemalt 6%, võrreldes 1. aprillil 1938. a. kehtivusel olevaid palku. Sealjuures määratakse üle ühe kuu töös olnud meestele minimaalpalgaks 24 senti ja naistele 20 senti tunnis.

Uutes palganormides tekkida võivad murd-arvu 0,50 senti või üle selle loetakse täieks sendiks ülespoole, vähemat murdarvu arvesse ei võeta.

Otsus jõustus 16. aprillist 1938. a. ja keh-tib 30. novembrini 1938. a.

Kaves

tööliste üldkogu koosolek toimus 16. märtsil s. a. Koosolekul kõneles koja peasekretär I. Rebanc tööliste töölepingu ja töötülide la-hendamise seadusest.

Töölised järgnevalt algatasid töötüli, nõu-des palkade tõstmist 10%, tükitöö puhul aja-palga garanteerimist ja senikehtivate soodus-tuste jõussejätmist.

Kokkulepet tööinspektori juures ega töö-tülide lahendamise komisjonis ei toimunud, kuna tööandja oma poolt mingeid pakkumisi ei teinud.

Käesoleva töötüli lahendamisel komisjonil tuli lahendada põhimõtteline küsimus: kas tööandja võib komisjonis esineda voliniku (advokaadi) kaudu?

Tööandja saatis komisjoni enda eest voli-nikuna advokaadi. Komisjon ei lubanud töö-andjal advokaadil enda eest esineda, kuna seadus kusagil sellast volitamist ei luba ja see ei ole ka otstarbekohane, sest töötülis kokku-leppe sobitamisel on oluline tööandja ja töö-liste isiklik suhtumine.

Paremaid tulemusi ei annud ka tööandja isiklik ilmumine komisjoni. Kuna kokkulepe ebaõnnestus, tegi komisjon sundotsuse, mille kohaselt 15. aprillil kehtivad palgad tõusevad kogusummas 5%. Uute sortide juures tüki-tööd tagatakse kahe esimese töötamisnädala kestes ajapalk. Seni kehtivad soodustused jäävad vähendamata. Otsus jõustub 1. maist ja kehtib 31. detsembrini.

Ilmarise

töötülis kokkuleppe saavutamine tööinspektori juures ebaõnnestus.

Töötülide lahendamise komisjonis tööandja tõstis üles kaks vormiküsimust, mille põhjal palus töötüli komisjonis arutamisele mitte võtta. Nimelt leidis tööandja, et töötüli üldse ei olevat, sest töölised polevat esitanud streigi ähvardust, ka polevat koosolekul, mis otsus-tas alata töötüli, olnud nõutavat kvoorumit.

Komisjon leidis, et streigiähvarduse esita-mine töötüli puhul ei ole sugugi vajaline (vt. ka „Tööliskoja Teataja“ nr. 3, küsimus 10). Kvoorumi küsimuse kohta aga selgus järgmist:

A/S. „Ilmarisel“ on kolm käitist: metalli-, makaroni- ja jahukäitis. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 2 järgi sama tööandja ühe- või ühissihilised käitised loe-takse üheks, kui nad asuvad ühe ning sama linna, alevi või valla piires. Tööandja seletas,

et nimetatud kolm käitist olevat kõik ühissihilised ja seepärast tulevat kvoorumit arvestada ühiselt nimetatud kolme käitise tööliste koguarvust, s. t. A/S. Ilmarise tööliste koguarvust. A/S. Ilmarise tööliste koguarvust aga koosolekul, mis töötüli algatas, kvoorumit polevat olnud, kuigi koosolekul oli kvoorum, arvestades ainult metallikäitise töölisi.

Komisjoni enamus ühines töandja viimase väitega ja otsustas töötüli toimetamisele mitte võtta ja sellest teatada sotsiaalministrile.

Komisjoni vähemus (Kurvits, Rebane, Sonin) asus aga vastupidisele seisukohale ja eriarvamises toonitas, et nad ei saa ühineda komisjoni enamuse seisukohaga, kuna see on rajatud seaduse rikkumisele.

Käitise ühissihiliseks lugemisel on oluline, et käitistel oleks üks toodanguala (sama tööharu käitised), makaroni- ja metallikäitist ei saa aga ühissihilisteks lugeda. Komisjon ei saa keelduda töötüli lahendamisele võtmast, kui töötüli on ministri poolt komisjonile lahendada antud, ja võib jätta otsuse tegemata vaid siis, kui andmete puudusel või mõnel muul põhjusel osutub võimatuks lahendada töötüli nii, et otsuse õigluses oleks veendunud komisjoni liikmete enamus.

Komisjoni otsuse alusel sotsiaalminister võttis küsimuse ümberotsustamisele ja leidis, et käesolevat töötüli komisjon siiski lahendada ei saa, sest üldkogu koosoleku protokollist, samuti töölisnõukogu kirjast tööinspektorile, ei nähtu, et just metallikäitise töölisel oleksid pidanud üldkogu koosoleku, vaid võib arvata, et koosoleku on pidanud kõik A/S. Ilmarise töölisel.

Eelkirjeldatud asjade käik on olukorrad Ilmarise käitises hoopis segi paisanud. Samal koosolekul, kus algatati töötüli ja mille otsused töötüli algatamises sotsiaalminister kvoorum puudusel tühistas, seati üles ka töölisnõukogu kandidaadid ja valiti valimiskomisjon. Ka töölisnõukogu valimised toimusid vahepeal. Nimetatud valimisi loomulikult ei saanud tööinspektor enam kinnitada.

Asja lahendamiseks töölisnõukogu kutsus kokku uue üldkogu koosoleku. Kuna käitise juhataja koosoleku ruumide andmisega tegi takistusi, kutsus nõukogu koosoleku kokku väljaspoole käitise ruume. Sel koosolekul, mida nüüd nimetati A/S. Ilmarise metallikäitise tööliste üldkogu koosolekuks, algatati uuesti töötüli, seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid ja valiti valimiskomisjon.

Koosolekul kõneles peasekretär I. Rebane palgaküsimusest ja töötülide lahendamise viisidest.

27. aprillil lõpevad vana töölisnõukogu volitused. Et töölisel kardavad R. Koppelmani saatuse kordumist, siis valiti töölisnõukogu kandidaadid ka valimiskomisjoni. Koosolekul võeti vastu resolutsioon, milles soovitakse tööliste häälkandjate „Tööliskoja Teatajat“ kõigil töölistel tellida.

A/S. Esimene Eesti Põlevkivi tööstuse töötüli algatati Kohtla-Järve ja Kukruse erikogude koosolekul 27. märtsil s. a.

Koosolekul seadsid üles järgmised palgastõstmise nõudmised Kohtla-Järvel:

1) Allmaa kaevanduses:

a) käikudes, kus põhjasid ühes rindegas kohe välja võtta ei saa — 10 snt. kantmeetrilt;

b) kõigis tagasituleku käikudes 10 senti kantmeetrilt;

c) kõigis edasimineku käikudes 5 senti kantmeetrilt;

d) hobusemeestele — 1 snt. vagoneti tasu;

e) vipperi juures tühendajatele 1 snt. vagoneti (s. t. nõutakse kärpimise kaotamist);

2) Õlivabrikutes:

a) kõigile ajatööliste 5 snt. tunnis;

b) vahetustööliste 30 snt. tunnis alamääraks ja kaks senti kaitsevarustuse raha;

c) asfaldi- ja pigivaguni laadimise hinnale tükitöö 50%;

d) mujal tükitöö 10%.

3. Bensinivabrikus tunnipalgalistele 5 snt. tunnis, tükitöö 10%.

4. Mehaanikatöökojas ja jõujaamas — tunnipalgalistele 5 snt. ja tükitöö 10%.

5. Majandus- ja ekspeditsiooniosakonnas: a) tunnipalgalistele 5 snt.;

b) tükitöö 10%;

c) laadimine platvormidel Kukrusel ja Kohtla-Järvel tõstevärgi juures tükitöö 15%.

6. Ehituse-osakonnas — tunnitassid 5 s. ja tükitöödel 10%.

7. Kuupalgalistele, kelle teenistus alla 60 kr. kuus, tõsta kuus 10 kr.

8. Õlivabrikute elevaatoritel tühendajatele maksa vagunite ettelükkamise raha 1 tunni tasu päevas, mida varem maksti.

Samad nõudmised seati üldjoontes üles ka Kukruse erikogu koosolekul.

Tööinspektori vahetalitus kokkuleppele ei viinud ja töötüli läks töötülide lahendamise komisjoni. Komisjonis samuti ebaõnnestus kokkulepe ja komisjon teeb sundotsuse.

Töölisel põhjendavad palganõuet mitte ainult tõusnud elukallidusega, vaid toonitavad ka, et teisel, n. „Kütte-Jõus“, palgad on hoopis kõrgemad. Kuigi käitise juhatus lubab läbi viia töö mehhaniseerimist ja arwab, et sellega koos teenistus tõuseb, on mehhaniseerimise ulatus kitsas ja on teadmata, millal see toimub. Ka on mehhaniseerimisest oodatav teenistuse tõus palju väiksem tööliste nõudmistest. Töötülide lahendamise komisjonis lepitus ebaõnnestus ja komisjon jättis otsuse tegemata. Seega juhul, kui minister ei anna lahendamist komisjoni teisele koosseisule, jääb tööliste streigivabadus.

Kohtla-Järve erikogu koosolekul nuriseti, et kaevandus ei korista oma maiade ümbrust,

kuna tööliste selleks isegi luudasid ei anta. Samuti on mõned kaevud korratud. Edasi toodi koosolekul ette, et allmaa-vagonettide määrimine sünnib korratult ja et käitise juhatus midagi ei ole teinud ebaseaduslike ületundide tegemise kaotamiseks. Allmaatöölised töötavad 10—12 tundi päevas, mida kaevanduse juhatus nähtavasti võimaldab, näidates seega kõrgeid päevapalku. Nõutakse kõigi kõrvaliste sissepääsude sulgemist ja tööaja seaduse rikkujate karistamist.

Kokkuvõtteid.

Viimase aja töötülidest ja töötülide lahendamise komisjoni viimaseaegsest tegevusest võib teha mõnesuguseid järeldusi.

Kõigepealt olgu toonitatud, et komisjoni seisukohtades näib olevat tekkinud mingisugune murrang. Komisjon tihti poeb vormiküsimuse taha, et sel teel üldse võimalik oleks mööda pääseda asja arutlusele võtmisest (Ilmarine) või lõpetada asja, sisuliselt otsust tegemata (Sindi Kreenbalt ja Kohtla-Järve), andes streigivabaduse või lükkab tööliste nõudmised tervelt (Luther) või suures osas tagasi (Kütte-Jõud). Ka neil juhtudel, kui komisjon palgatöstmist otsustabki, on töstmise % muutunud väikseks (2—6) ja üle selle ulatub vaid harva.

Teiselt poolt peab märkima, et tööandjad on töötülide puhul muutunud äärmiselt agressiivseks. Rääkimata sellest, et mingeid pakumisi ei tehta, tõstetakse alalõpmata üles vormiküsimusi, takistatakse töötüli käiku, avaldatakse survet töölisnõukogudele jne.

Eelnevast võib järeldada, et algatus töötülide puhul on minemas tihti tööandjate kätte või vähemalt, et tööandjad tahavad seda enda kätte haarata. See tööandjate agressiivsus ei ole jätnud mõju avaldamata ka komisjoni otsuste tagasihoidlikkusele.

Nende nähtuste vältimiseks on vajaline, et töölisel töötüli vormilises küljes mingeid eksemusi ei teeks ja enne töötüli algatamist Tööliskojaga nõutleksid. Edasi on vajaline, et töölisel komisjonis esinemise puhul ennast hästi ette valmistaksid ja rohkesti põhjendava materjaliga varustuksid. Lõppeks on vajaline, et töölistel ei tekiks arvamist, et kui töötüli on algatatud, siis on kõik korras ja tuleb rahulikult komisjoni otsus ära oodata. Töölisel peavad algatuse haarama töötüldes endi kätte ja nii kaugele jõudma, et tööandjal ja ka komisjonil tekiks arvamine, et kui tööliste streigivabadus antakse, nad seda ka kasutada suudavad. Seepärast peab iga töötüliga kaasas käima ka organiseerimine ja tihe kontakt kutseühinguga, et jõu ülekaalu kallutada tööliste poolele. Töölisel ei pea lootma ainult komisjonile, vaid endale ja kutseühingutele. Kutseühingutel on praeguseski olukorras töötüldes puhul mõjuv sõna kaasa rääkida ja see sõna tuleb ka iga töötüli puhul välja öelda.

I. R.

Kutseühingutest

E. Tekstiiltöölise Ühingu aastakoosolek.

E. T. Ü. N. O. aastakoosolek peeti 27. märtsil k. s. „Võitleja“ ruumes. Koosolekust võttis osa üle 300 ühingu liikme. Koosolekut juhatas V. Mõlder ja A. Treiberg, protokolliid A. Roode ja A. Raus. Ühingu tegevuse aruande kandis ette ühingu esimees V. Mõlder, mille koosolek heaks kiitis ja kiinnitas.

Juhatus valiti 15-liikmeline, käitiste järgi: „Kreenholmist“ 5 liiget, Linavabrikust 4, Kalevivabrikust 4, „Vill'ist“ 2 liiget. Valiti „Kreenholmist“ V. Mõlder, O. Rant, V. Jääger, A. Preiberg ja A. Treiberg; „Linast“ valiti V. Angrovits, N. Amman, F. Süda ja P. Mets; „Kalevist“ A. Raus, A. Garinov, N. Garinov ja S. Leonov; „Vill'ist“ valiti A. Roode ja K. Vist.

Revisjonikomisjoni valiti 5 liiget ja esinuskogusse 20 liiget. Koosolekul oli ette nähtud referaat „Ametiühingute majanduslik tähtsus“. Kõnelema oli kutsutud A. Gustavson. Referaat jäi pidamata Gustavsoni mittekohalesõitmise pärast. Majanduslikud küsimused keeldi prefekti poolt ära.

Samal päeval pidas uus juhatus oma esimese koosoleku, kus jaotati ametid järgmiselt: esimees V. Mõlder, abi V. Angrovits, sekretär A. Roode, abiks K. Vist, laekur O. Rant, abiks A. Treiberg, varahoidjaks P. Mets. Sekretariaati kuuluvad V. Mõlder, V. Angrovits, A. Roode, K. Vist ja Treiberg.

Viljandi maalritöölised organiseeruvad.

Viljandis tegeleb umbes 200 isikut, kes end maalritööga elatavad. Seni polnud maalreil mingisugust organisatsiooni. Nüüd moodustati esialgu 3-liikmeline komitee, kes saavutas töölisühinguga koostöö ühingu juure maalritööliste sektsiooni asutamiseks. Komitee korraldusel kutsuti sektsiooni avamise koosolek kokku 20. märtsil s. a. kohaliku töölisühingu ruumesse. Koosolekut juhatas Ehrenpreis ja protokollis G. Viidik. Kokku oli tulnud maalritöölisi üle 30. G. Viidik selgitas koosolijatele organiseerimise vajadust ja selgitas ka üldjoontes kutseühingulise liikumise ülesandeid ja sihtjooni. Otsustati üksmeel asutada sektsioon ja astuda kohaliku töölisühingu liikmeks. Valiti viieliikmeline juhatus. Juhatusse valiti J. Riivald (esimees), J. Nurk (abiesimees), J. Laigu (sekretär), A. Ehrenpreis (abisekretär) ja E. Kikas (laekur).

Tartu Trükitöölise Ühingu peakoosolekut.

13. märtsil pidas Tartu Trükitöölise Ühingu oma aastapeakoosoleku, millest osavõtt oli võrdlemisi rohkearvuline. Põnevaimaks päevakorrapunktiks kujunes korteriküsimus, mille arutamine võttis õige rohkesti aega. Nimelt oli aasta jooksul osa liikmete poolt ühingu juhatusse ees esinetud konkreetsete nõudmistega uute ruumide muretsemiseks,

põhjendades nõuet sellega, et praegused ruumid ei võimalda talle kõike tarvilist tegevust, mistõttu muutuks raskeks ka liikmete juurevõrbamine. Nagu näitas aasta-aruanne, ei ole liikmete arv aruandeaastal tõusnud, vaid on jäänud täpselt vanale tasemele. Kuigi uusi liikmeid on mõnekümne võrra juure tulnud, on neid samavõrra ka vähenenud, enamuses küll teistes linnadesse tööle (ühtlasi siis ka vastavasse ühingusse) minema tõttu. Kuigi oli küllaldaselt sõnavõtte ka keskliidu ruumidesse jäämise poolt, tegi peakoosolek siiski otsuseks ühingu muretseda uued ruumid, mis võimaldaksid ühingu elu muuta intensiivsemaks ja mille kaudu avaneksid paremad võimalused laiemaks organiseerimiseks Tartu trükitöölise hulgas.

Aru andes Tartu Töölisühingute Keskliidu tegevusest keskliidu juhatusse kuuluv trükitöeline kandis ette, et T. T. Keskliit oma otseste ülesannete juures on rohkesti tegelnud ka poliitikaga, eriti just Riigivolikogu valimiste päevil. On olnud juhtumeid, kus keskliidu juhatus oma koosolekuga on pidanud ootama, sest et ruume on samal ajal kasutatud ühe Riigivolikogu kandidaadi propaganda-büroona — ja juhatus võis ju pärast oma koosoleku pidada!

Koosolek konstateris, et Tartu Trükitöölise Ühingu on viimaseil aastail liig loiult osa võtnud Tartu Töölisühingute Keskliidu tegevusest, mistõttu on raske ka vastutust kanda kõigi nende sammude eest, mis T. T. Keskliit on teinud. Edaspidi otsustati keskliidule rohkem tähelepanu pühendada ja selle kohaselt tehti siis ka ettepanek valida saadikuiks kõik Tartu trükitöölised töölisanemad. Koosolek kiitis ettepaneku heaks ja sellega valiti keskliidu saadikuiks: V. Pertels, O. Steinbach, E. Roorand, A. Bleier, O. Koplus, J. Temmo ja V. Morosov.

Juhatus valiti tagasi vanas koosseisus, ainult muutusega ühe isiku juures. Juhatusse kuuluvad nüüd: V. Ploom, O. Koplus, G. Lind, G. Raamat, E. Roorand, V. Pertels ja E. Kivistik.

Trükitöeline.

Tallinna Omavalits. Töölise ja Teenijate Üldühingu märtsikuus peetud peakoosolekul tegevuse aruandest nähtus, et liikmete arv möödunud aastal on võrreldes eelmiste aastatega veidi vähenenud. Põhjusena märgiti, et praeguses olukorras on ühingu tegevus oma ülesandeks — palgaolude parandamiseks — piiratud. Seega väheneb tööliiskonnas huvi kutseühingu vastu. Ka pidurdab paljude ühingute olemasolu linna töölise ja teenijate seas organiseerimistööd. Ühinemise katsed, mida ühingu korduvalt on püüdnud saavutada, ei ole seni annud tagajärgi.

Tegevuskavas on ette nähtud tihedam koostöö töölisanõukogude ja -asutuste esindajatega.

Juhatusse valiti: A. Roomets, M. Markus, L. Truis, A. Petrov, M. Piibor, H. Pahv, A. Joala, J. Pajumaa, A. Laun, V. Tori ja B. Pähel.

Keemia- ja paberitöölised organiseeruvad.

Osakonnad Jägalasse, Kohilasse ja Kehra.

Keemia- ja Paberitöölise Ametiühisuse üldkoosolekul ettekantud aruandest selgus, et ühingu on arenenud tõusu suunas. Ühingul on üle 300 liikme. Tallinnas töötab kummi- ja vulkaniseerimise osakond, Jägalasse on asutatud oma osakond, kus töölised on 95% organiseerunud. Osakonnad on asutamisel Kohilasse ja Kehra. Rahaline aruanne kinnitati 784,09 kr. ja eelarve 970 kr. suuruses.

Liikmemaksuks määrati $\frac{1}{2}$ % palgast. Tulvikus tahetakse luua tööpuuduse vastu teotuse fond. Ühingu varanduse seis oli aastavahetusel 1863,42 kr. Juhatusse valiti J. Laid, O. Lember, A. Meite, H. Liiva, J. Rannu, A. Jürgenson ja J. Vallimäe, revisjonikomisjoni J. Juhtsalu, E. Tomson ja H. Kutnik.

Raudtee depoode töölised koondavad ridu.

Eesti Raudteetöölise Ühisuse liikmete arv on tõusnud 758-ni. Ühingul on osakonnad Tallinnas, Valgas, Mõisakülas, Tapal, Sondas ja Narvas. Esindajate kogu koosoleku aruannete järgi on ühingu kasvanud liikmete arvult ja tegevenud rahaliselt. Ühingul ei tulnud lahendada suuremaulatuselisi töötülisid. Mõnel üksikul juhtumil reguleeriti trükitöö hindu kohapealsete töölisanemate algatusel.

Raudtee eripõhikirja alla viimise küsimuses on juhatus kaitsnud raudteelaste huve õiguslikes ja majanduslikes küsimusis, kuigi ühisus põhimõtteliselt ei poolda eripõhikirja alla viimist.

Osakondadest on eriti energiline Tapa osakond, kes on algatanud viadukti ehitamise küsimuse kahel pool raudteed asetsevate linnasade ühendamiseks. Samuti on nõutud Tapale raudteelaste kodu.

Tegevuskavas otsustati panna rõhku organiseerimisele ja kasutada iga võimalust palgatingimuste parandamiseks ning jätkata sotsiaalseaduste elluviimise nõudmist.

Ühisuse rahaline aruanne kinnitati tasakaalus 5031,25 kr. ja eelarve 3302,85 kr. suuruses. Ühisuse varanduslik seis oli aastavahetusel 7944,04 kr.

Ühisuse juhatus valiti endises koosseisus tagasi: J. Normann, A. Puks, J. Nurmistu, E. Tammiste, V. Sirel, V. Kallau ja V. Kings. Revisjonikomisjoni valiti endised: A. Ligema, A. Villemsoo ja J. Tammeleht.

Sotsiaalküsimuste käsitlemisel rõhutati kõikide töölise vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise vajadust sellekohase seaduse kiire kehtimapaneku teel.

Rätsepatöölisel on pikk tööpäev.

Rätsepatöölise ülelinnalisel organiseerimise koosolekul selgus, et rätsepatöölisel on äärmiselt pikk tööpäev. Kodudes ja väiksemates töökodades töötatakse sageli kuni 14 tundi päevas. Kutseühingu pingutab jõudu, et teostada riietustöö alal 8-tunnist tööpäeva. Meeslaagritöö ja pesu valmistamise ala töötasud on äärmiselt madalad.

Paemurrutöölised palku korraldamas.

Tallinna paemurrutöölised koosolekul otsustati koostada kollektiivlepingu kava ja töötada välja tükitööde hinnakirjad. Lepingu kava ja hinnakirjade koostamine jäeti samal koosolekul valitud uue 7-liikmelise juhatusse hooleks.

Klaasipuhujad tõstsid liikmemakse.

Klaasipuhujate koosolekul ettekantud aruannetest selgus, et klaasipuhujate kutsuühing on moodunud aastal saavutanud olulisi parandusi palgaoludes. Ühinguusse on organiseeritud peaaegu kõik õppinud klaasipuhujad, peale paari üksiku isiku. Tükitöö hinnakirjad on pikendatud käesolevaks aastaks. Ühingu näitering on tegutsenud edukalt.

Koosolekul otsustati tõsta liikmemakse 1. kategoorial 12 kroonile aastas ja 2. kategoorial 6 kroonile aastas. Sisseastumismaksuks määrati 1. kategoorial 10 kr. ja teisel 5 kr. Rahaline aruanne kinnitati 2244,37 kr. tasakaalus. Laekuvatest liikmemaksudest kavatakse luua fond ühingu liikmete abistamiseks. Kõrgendatud liikmemaksu normid hakkavad kehtima 1. juulist.

Koosolekul kõneles L. Johanson töökaitse seadusist, sotsiaalkindlustusest ja kutsuühinguist.

Juhatusse valiti E. Piirand, A. Meisner, A. Orik, P. Viil, A. Pihlak, A. Tamme ja E. Veidemann, revisjonikomisjoni J. Prutus, V. Vorontsov ja J. Insler. Usaldusmeheks Tartu määrati E. Sild ja Meleskisse A. Kampus.

Trükitöölistel tugevad abistussfondid.

Viimasel Tallinna Trükitöölised Ühingu üldkoosolekul kinnitati kassaaruanne 11.108,83 kr. suuruses ja eelarve 9.040 kr. tasakaalus. Varandusi oli ühingul 13.380,12 kr. väärtuses. Ühingul on laekunud m. a. liikmemaksudest tulusid 9.178,89 kr. ulatuses. Oma liikmeile on maksetud tööpuuduse puhul toetuseks 956,6 kr. Eelarvest läheb ühingul ainult kultuuriliseks tööks 1120 kr. ja mitmesuguseisse toetusfondidesse trükitöölised liidu juure 3832 kr.

Trükitöölised hulgas on viimasel ajal ilmnenud osaline tööpuudus, mille põhjuseks näib olevat ilmselt ajakirjandusliku töö vähenemine. Ühingus on lõpule jõudnud mitmesuguste ringide organiseerimine. Asutamisel on veel õpilaste ring. Ringide ülesandeks on rakendada tegevusse kõiki ühingu liikmeid vastavalt nende eriharrastustele. Samuti lihtsustab mitmekesiste ringide tegevus ühingu juhatuse ülesandeid organiseerimisel.

Ühingu juhatusse valiti A. Rebane, A. Schönborg, A. Offenbach, J. Kurvits, J. Tõnissoo, R. Kala, V. Kruustee, A. Treimann ja Ruul, revisjonikomisjoni Maritoff, Panksepp, E. Schube, Jõgi, Luuk, Kopp ja Kurtus, kultuurtoimkonda Kaljumäe, Laasi, Saluste, Linnardi. Ühingul on 614 liiget. Organiseerimisel on kartonaažitöölised, kes muu hulgas võitlevad praegu selle eest, et neid arvataks meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse alla.

Tekstiiltöölised kongressilt.

Eesti Tekstiiltöölised Ühingu 4. esindajatekogu koosolekul võeti vastu rida resolutsioone, milles konstateeriti, et eesti tekstiiltööstuse tõus ja ekspansioon on saavutanud oma haritipu. Tekstiiltööstuses on

arenemas kriis ja tööandjad püüavad kriisi raskusi veeretada töölistkonna õlgadele tööpinge tõstmise ja palkade alandamise teel.

Kriisi ja väärratsionaliseerimise tõttu tekstiiltööstusest vabanev tööjõud pole kuigi tunduval määral rakendatav teistes tööstusharudes. Vanemad töölistsed on selle tõttu sattunud väga raskesse olukorda, kuna neid ei taheta teisale tööle võtta. Töötaoleku vältimiseks ja rahvamajanduse normaliseerimiseks on vajaline pidurdada väärratsionaliseerimist ja asuda 40-tunnise töönädala tegelikule teostamisele tekstiiltööstuses ilma nädalateenistuse vähendamiseta.

Tekstiiltöölised on 13½% üle 60 aasta vanad. Palgad on tekstiiltööstuses äärmiselt madalad ja töö tervishoidlikud tingimused rasked. Tekstiiltöölised huvid nõuavad vanaduse ja invalidsuse vastu kindlustamise seaduse kiiret kehtimapanekut, kusjuures vanade tööliste küsimus tuleb lahendada nii, et vanad töölistsed hakkaksid saama pensioni ilma ooteajata.

Meie kutsuühingute tegevus ja korraldus ühtub täiesti demokraatlike maade kutsuühingute omaga ja meie töölistkond on kasutanud samu võitlusmetoode, mis on tarvitusel Skandinaavia maades. Töölistkond peab tarviliseks säilitada oma organisatsioone demokraatlike maade tööliste eeskujul, nii et kutsuühingutele jäägu täieline enesemääramise õigus, tegevusvabadus ja vabalt valitud juhid.

Kogemused on näidanud, et palgaolude korraldamine võib sündida edukalt ja tulemusrikkalt tööliste ja tööandjate organisatsioonide vahelisel kokkuleppel, kuid ainult siis, kui kutsuühingul on tööliste esindamise ja streigi kasutamise õigus. Töötulide sundvahendus ei kindlusta töölistele vajalikult kaitset töötingimuste halvendamise vastu ega võimalda palkade ulatuselist tõstmist ja kollektiivlepingute sõlmimist.

Tööandjad on arendanud avalikku ja varjatud võitlust tekstiiltöölised kutsuühingu ja selle tegelaste vastu. Ühingu tegevust ja palgavõitlust on püütud tembeldata poliitilisiks. Samuti on püütud asutada paralleelorganisatsioone. Sellaste sammude vastu peab olema töölistkond valvel.

Organiseerimise töö tuleb viia kätisisesse, tuleb asuda usaldusmeeste võrgu laiendamisele ja kasvatamisele ning tuleb arendada kõigiti intensiivset organiseerimist.

Pealeselle konstateeris kongress tööandjate surve suurenemist töölistkonna usaldusmeeste ja töölistvanemate vastu, mida tõendab Lutheri töölistvanema Koppelmani vallandamine. Kongress nõudis töölistvanemate seadusliku kaitse laiendamist töölistvanemaile, nende kandidaatidele kui ka protestide tõttu kinnitatamata jäetud töölistnõukogu liikmeile.

Koosolek kinnitas rahalise aruande 894 kr. suuruses ja eelarve 1100 kr. tasakaalus. Tegevusaruanne kiideti heaks. Juhatusse valiti H. Laasi, O. Raudsepp ja E. Kadakas Tallinnast, V. Mölder ja O. Raus Narvast, J. Kuller ja R. Tarlap Sindist. Revisjonikomisjoni valiti O. Rant, A. Mälk, S. Generalov, O. Lanna ja Orava.

Autojuhtide kutsuküsimusist.

Eestimaa Autojuhtide ja Mototehnikute ühingu Tallinna osakonna üldkoosolekul selgus, et ühingul on üle 700 liikme. Kõikides osakondades on kokku üle 1800 liikme. Organiseerimises on märgata pidevat tõusu. Koosolekul leiti, et liiklemisõnnetus ei tule ainult autojuhtide süü läbi, vaid sageli osutuvad süüdlasiks ka jalakäijad, ratturid ja hobusemehed ise. Mõõdunud aastal peetud üleriigilise autojuhtide kongrensi töö tulemusena on

hakatud enam rõhku panema liiklemise õpetamisele. Koosolekul soovitati uurida erilisel õnnetuste statistikal, millest selguks, kas tekib enam õnnetusi kutseliste autojuhtidega või asjaarmastajatega. Leiti, et liig kergesti voetakse autojuhtidelt sõidulube. Samuti tuleks hakata korraldama jõuvankrijuhtide töövahetalituse küsimusi. Autojuhid tuleks kindlustada haiguste vastu ja peaks lühendatama nende praegust pikka tööpäeva.

Kuna autojuhid on seni 5 aasta jooksul maksnud umbes 2 miljonit senti ruumide eest üüri, siis algatati nüüd oma maja muretsemise mõte ja valiti juhatusele abiks maja küsimuse lahendamisel eritoimkond. Maja muretsemiseks tarvilsed rahad tahetakse kokku saada liikmete osamaksude kaudu. Selleks korraldatakse vastav ankeet.

Vabariigi valituse ees otsutati astuda sammu, et autojuhte ei karistataks ühe ja sama süüteo eest kolmekordselt. Seni on määratud karistusi administratiivkorras, kohtukorras ja juhtimise loa äravõtmise kaudu.

Eeloleva Genfi töökongressi töödets peetakse silmas autojuhtidesse puutuvaid küsimusi.

Koosolekul kinnitati rahaline aruanne 4.274.33 kr. tasakaalus ja eelarve 2.150 kr. Ühingu varanduslik seis oli aastavahetusel 13.493,11 kr.

Juhatuse valiti O. Viikmäe, E. Kulm, A. Roosbaum, K. Tinn, A. Luuk, J. Mallis ja K. Lepik; revisjonikomisjoni V. Eesmann, G. Rauer ja G. Greenbaum.

Autoplekksepad nõuavad kõrgemaid palku.

Tallinna autoplekkseppade koosolekul otsustati nõuda 20% tunnipalkade tõstmist ja vastavalt tõstetud tunnitasuudele 20% tükitööhindade tõstmist. Samuti otsustati esitada tööandjale kollektiivleping. Tööle võivad tööandjad võtta ainult kutseühinguisse kuuluvaid töölisi. Töölised omalt poolt kohustuksid maksuma ühingu kassasse 100 kr., kui nad ei pea kinni lepingus ettenähtud palkadest.

Saeveskitöölised.

Tallinna saeveskitöölised on organiseeritud kutseühingusse umbes 10%. Viimasel saeveskitööliste üldkoosolekul valiti 7-liikmeline juhatus ja tehti juhatusele ülesandeks koostada uued töötasu tariifid ning selgitada kollektiivlepingu küsimust. Saeveskitöölised kuuluvad E. Ehitus- ja Puutöölise kutseühingusse.

Tallinna tekstiiltöölise kutseühingust.

Eesti tekstiiltöölise ühingu Tallinna osakonna üldkoosolekul valiti uude juhatuse E. Kadakas, A. Luige, B. Heisert, H. Laasi, F. Jehe, Asta Villman, J. Tamm, H. Vachtel ja V. Sirkas. Revisjonikomisjoni valiti M. Paju, O. Raudsepp, V. Numma, E. Nukk ja Hamburg. Eelarve kinnitati tasakaalus 873,78 kr. ja eelarve 2250 kr. suuruses.

Ahjutöölise palganõudmisest.

Ahjutöölise Ühingu esitas tööandjale kollektiivlepingu ettepaneku, kus nõuti 10% kõrgemaid palku. Eelmise aasta kokkuleppe lõppedes tööandjad asusid töötasusid alandama. Võrreldes praegu maksetavate palkadega tähendaksid kollektiivlepingus ettenähtud normid palkade tõusu 50% ulatuses.

Tööandjale saadetud sellekohasele kirjalikule ettepanekule saabusid enamuses eitavad vastused. Ahjutöölise üldkoosolek kutsuti kokku tekkinud seisukorra kohta seisukohta võtma.

Mööbelseppade muredest.

Eesti Mööbelseppade üldkoosolekut juhatab J. Ringmaa ja protokollis N. Vakkaus. Ühingu muutis moodunud aastal põhikirja, mille järgi ühingusse kuuluvad peamiselt mööbelsepad ja tislerid. Ühingu on võidelnud 8-tunnise tööpäeva teostamise eest. Väiksemates töökodades tehakse väga palju ületunde ja sageli jäetakse nende eest ületunni lisatasu maksmata. Tallinnas on selle kutseala töölisi umbes 500. Noor kutseühingu on suutnud organiseerida oma ridadesse juba üle 200 liikme. Ühingu rahaline aruanne kinnitati 516 kr. suuruses, eelarve 720 kr. suuruses. Liikmemaksu otsutati tõsta 25 sendilt 50 sendile kuus. Liikmemaksust otsustati määrata 50% töötaoleku vastu kindlustamise fondi. Juhatuse valiti A. Mikk, A. Kaasik, A. Jesse-Jõevec, J. Suur, K. Sander, A. Kuuskküll, A. Viender; revisjonikomisjoni N. Vakkaus, A. Erisalu, E. Rutnikoff. Pealeselle valiti kultuurtoimkond ja 25-liikmeline usaldusmeeste võrk. Ühingu tahab tulevikus korraldada usaldusmeeste kursusi. Ühingusse on viimasel ajal liitunud rohkesti mööbelseppi Lutheri vabrikust.

Ehituspusepad nõuavad kõrgemaid palku.

Tallinna Ehituspuseppade koosolekul valiti 9-liikmeline juhatus ja otsutati koostada uus kõrgendatud palgaastmestik, kuna praegused palgad ei vasta elukallidusele. Järgmine koosolek peab kinnitama uued hinnakirjad, mis esitatakse siis tööandjale.

Kollektiivlepingute rikkumise eest tuleb maksa.

Tallinna parketitöölisel on tööandjatega sõlmitud kollektiivleping. Mõningail juhtumel on tööandjad püüdnud hülida mööda lepingus kindlaks määratud palkadest. Kohtu teel on sunnitud tööandjaid kollektiivlepingut austama. Parketitöölisile maksis tööandja 500 kr. trahvi lepingu rikkumise eest.

Sadamatöölised võimaldavad arstiabi.

Sadamatöölise üldkoosolekul ettekantud aruandeist selgus, et sadamatöölise suurimaks mureks on endale haigekassa saamine. Seni pole sadamatöölised haiguste vastu kindlustatud. Kutseühingu poolt on korduvalt ses asjas pöördud valitsusasutuste poole. Sadamatöölise haigekassa on tunnistatud tarviliseks, kuid seni pole lubadusist kaugemale jõutud. Kutseühingu on leppinud kokku arstidega, mille tulemusena ühingu liikmeile võimaldatakse prii arstiabi. Liikme surma korral maksetakse ühingu poolt 70 krooni ühekordset toetust.

Pagaritöölised nõuavad kõrgemaid palku.

E. toidu- ja maitseainete töölise ametiühisuse poolt korraldatud ülelinnalisel koosolekul esitati nõudmised, et kuu-, nädala- ja päevatöölisile tõstetaks palku 25%. Tükitöö puhul tuleks maksa 4-kilolise leiva valmistamisel 5 senti ja saia valmistamisel kilost 2,5 senti. Väljavedajaile tuleks kindlustada 1 kr. päevas ja 6% läbimüügist. Need nõudmised otsustati esitada Tallinna ja Nõmme leivatööstureile. Lõplikku vastust seni pole saadud. Osa tööstureid on osaliselt palku tõstnud. Kui töösturid vastu ei tule, otsustati alustada töötüli.

Puhkepäeva rikkumise puhul otsustati nõuda, et karistusnormid ühtlustataks öötöö keelu seaduse rikkumise karistusnormidega. Korduvate karistuste puhul tuleks tööstureilt võtta ära töötamisluba.

Käsitööstuskoljal tuleks kutsuda oma liikmeid korrale töötöö keelu seaduse rikkumise pärast.

Surve avaldamise sihiga vallandatud tööliste toetamiseks otsustati asutada fond. Eksamikomisjonides peaks olema tööliste ja tööandjate esindajaid võrdselt. Töölisile, kes on 5 aastat töötanud, tuleks anda kutsetunnistused välja ilma eksamita, kahe tunnistaja tõendusel. Senised meistrid, kes oma tööd ei tunne, peaksid sooritama eksami komisjoni ees, millest ka tööliste esindajad osa võtavad L. Johanson kõneles puhkepäevatööst ja töötöö keelu seadusest, jõudes otsusele, et punkrites töötamisele tuleb teha lõpp.

Kui suured on tööstuse puhaskasud?

Ühel majandusteadlaste koosolekul tähendati, et puhaskasu bilansis on see osa puhaskasust, mida kuhugi mujale peita ei mõisteta või ei taheta. „Riigi Teataja“ lisas avaldatud bilansside järgi olid tööstuste puhaskasud 1937. a. järgmised:

A.-s. Eesti Kunstsarvetehased (Kerson & Ko)	Kr. 113.988.97
Massoprodukt	„ 3.646.76
Uus Balti Metsatööstus	„ 4.171.78
A.-s. Pärnu Linatööstus (1936/37)	„ 13.117.13
O.-ü. Pelte (1936/37)	„ 4.545.95
A.-s. A Le Coq (1936/37)	„ 112.006.75

Nõuandenurk

KÜSIMUS 12. Kas linnaomavalitsuste töölised võivad algatada töötüli ja kas see-sugusel korral töötüli antakse lahendada töötülide lahendamise komisjoni?

VASTUS: jaatav.

Töötülide lahendamise seaduses ettenähtud korda töötülide lahendamiseks võivad kasutada kõikide käitiste töölised, välja arvatud Sõjaministeeriumi, sõjaväe ning nende riiklike käitiste töölised, mis otseselt sõltuvad riigi eelarvest. Järelikult ka linnaomavalitsuste töölised võivad algatada töötüli sihiga seda lahendada Töötülide Lahendamise Komisjoni kaudu.

KÜSIMUS 13. Kas tööline on õigustatud nõudma palka, kui palga suurus pole kokku lepitud?

VASTUS: jaatav.

Balti Eraseaduse põhjal võib töötegija nõuda tasu, kuigi töötasu suurus pole kokku lepitud, kuid asjaolude kohaselt tuleb oletada, et tööd ei võidud oodata muidu kui tasu eest, eriti kui see on töötegija kutseks. Selles juhul määrab kohus tasu oma õiglase äranägemise järele.

Nagu sellest järgneb, tuleb juhul, kui puudub vastav kokkulepe, küsimus töötegija tasu saamise üle lahendada igakord sõltuvalt sellest, kas võib konkreetsete asjaolude järele celdada, et poolte vahel onud vaikiv kokkulepe (BES par. 2937, 2939) tasu üle, kas selles mõttes, et mõlemad pooled leppisid vaikivalt kokku, et vastav töö ei või jääda tasuta, s. t., et peale korteri ja söögi oli mõeldud ka veel rahaline tasu, või jälle selles mõttes, et üks pool tegi tööd sellase selge lootusega tasule, et teisele poolele, kelle kasuks see töö tehti, kui ta ei soovinud selle eest tasuta, tuleb ette heita sisetundetust sellase töö tasuta vastuvõtus.

KÜSIMUS 14: Kas telliskivitehas võib hooajal teha piiramatult ületunde, tasumata neid 50% kõrgemalt.

VASTUS:

Piiramatult ületunde võib teha alati, mitte ainult hooajal savikivi tööstuses, kus töötatakse ilma kunstliku kuivatusega, ajal, mil plokkide kuivatamine vabas õhus pole võimalik, kuid igal juhul tuleb ületunnid tasuda 50% kõrgemalt.

I. Rebane.

Loeng Ringhäälingus.

30. aprillil s. a. kella 17.50—18.10 loeb Ringhäälingus tööinsp. ins. Volmer Tööõnnetuste vältimisest.

Töölisvanemate, koja valijameeste ja kutseühingute esindajate 6. üleriiklik konverents

toimub 15. mail 1938. a., algusega kell 10.30 Börsisaalis järgmise päevakorraga:

1. Konverentsi rakendus.
2. Valitsuse sotsiaalpoliitilisi kavatsusi — sotsiaalmin. O. Kask.
3. Ülevaade Tööliskoja tegevusest — koja esimees J. Kurvits.
4. Tööliskonna majanduslikke ja õiguslikke küsimusi — peasekretär I. Rebane.
5. Tööliskonna sotsiaalpoliit. nõudmisi — Rvl. L. Johanson.
6. Organiseerimisküsimusi — Rvl. L. Metslang.
7. Konverentsil algatatud küsimusi.

Osa võtta konverentsist võivad kõik töölisvanemad, koja valijamehed ja iga kutseühingu poolt üks esindaja.

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus vähimalt 24 lhk. suurus.
Vastut. ja tegev. toimet. koja peasekret. Ilmar Rebane.
Toimet. ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . Kr. 30.—
1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ 8.—
1/8 „ . „ 5.—

Vastutav ja tegev. toimetaja: *Ilmar Rebane*, väljaandja: Tööliskoda. Ilmunud 25. aprillil 1938. a.
Tall. E. Kirj.-Üh. tr. Pikk 2. 1938.